
Przegląd systematyczny gatunków

Opisano tu występowanie 159 gatunków ptaków, których gniazdowanie na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej jest współcześnie lub też było dawniej pewne, prawdopodobne czy możliwe. Omówiono również kilka gatunków niesłusznie zaliczonych przez niektórych autorów do awifauny lęgowej naszej części Puszczy oraz takie, których status jest niejasny. Za czasy współczesne przyjęto w tym opracowaniu okres od 1971 do 1996 roku. Informacje z tego okresu stanowią zasadniczą część opisu każdego gatunku. Natomiast większość ocen liczebności dotyczy lat 1985-1994.

W opisie gatunków współcześnie lęgowych zastosowano następujące oznaczenia kategorii lęgowości: ○ - gniazdowanie możliwe; ◐ - gniazdowanie prawdopodobne; ● - gniazdowanie pewne; Kategoryzację lęgowości przyjęto za Polskim Atlasem Ornitologicznym (1986). Literą „D” oznaczono gatunki dawniej lęgowe (do 1970 r.), symbolem „?” - gatunki o niewyjaśnionym statusie, a znakiem „◀” - gatunki, które należy skreślić z listy ptaków lęgowych polskiej części Puszczy.

Dla każdego gatunku lęgowego, w tabelce umieszczonej w prawym górnym rogu opisu, podano typ faunistyczny, który reprezentuje (FT), jego pochodzenie (P) oraz przynależność do grupy gniazdowej (NG) i pokarmowej (FG).

Oznaczenia typów faunistycznych (wg Voous 1962):

P	- Palearktyczny,
H	- Holarktyczny,
E	- Europejski,
ET	- Europejsko-Turkietański,
S	- Syberyjski,
SS	- Starego Świata,
SK	- Syberyjsko-Kanadyjski,
TS	- Turkietański-Śródziemnomorski,
K	- Kosmopolityczny,
IA	- Indo-Afrykański,
M	- Śródziemnomorski,
PP	- Palearktyczno-Podgórski.

Oznaczenia typów pochodzenia (wg Tomiałojć 1995):

- R - gatunek rodzimy,
- W - gatunek wtórny (przybyły).

Oznaczenia grup gniazdowych (wg Tomiałojć 1974):

- G - wijące gniazda na ziemi, wodzie i na wysokości do 1,5 m;
- T - budujące gniazda na drzewach, krzewach i budowlach na wysokości powyżej 1,5 m;
- H - gniazdujące w dziuplach, norach i otworach dziupłopodobnych w budowlach.

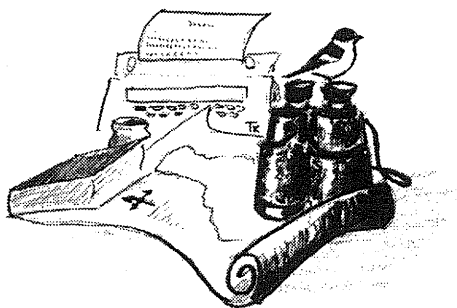
Oznaczenia grup pokarmowych:

- R - ptaki roślinożerne,
- RO - ptaki o pokarmie roślinno - zwierzęcym,
- O - ptaki żywiące się bezkręgowcami (owadożerne),
- M - ptaki żywiące się kręgowcami (mięsożerne),
- E - ptaki wszystkożerne (euryfagi).

W tekście użyto następujących skrótów:

- J. - jezioro,
- oddz. - oddział (leśny),
- ok. - około,
- p. - para,
- Pol. - polana,
- pow. - powierzchnia (próbna),
- p.o. - powierzchnia ogólna,
- p.l. - powierzchnia leśna,
- p.nl. - powierzchnia nieleśna,
- rez. - rezerwat,
- ur. - uroczysko.

Przyjęto układ systematyczny i nazewnictwo według Komisji Faunistycznej (1994).

RZĄD: PODICIPEDIFORMES - PERKOZY**RODZINA: PODICIPEDIDAE - PERKOZY**

● Perkozek *Tachybaptus ruficollis* (Pall., 1764)

FT	P	NG	FG
SS	R	G	O

Status. Prawdopodobnie wyjątkowo lęgowy.

Dane. 13 V 1983 w ur. „Bagno Czerlon” (oddz. 470) stwierdzono wołającego głosem godowym ptaka w biotopie odpowiednim do gniazdowania.

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 13 IV 1979 (Tomiałojć 1995), najpóźniejsza - 14 XI 1975. Wyjątkowo zimuje, np. 24-26 I 1976 - 2-4 ptaki (Borowski i Okołów 1988)

RZĄD: CICONIIFORMES - BRODZĄCE**RODZINA: ARDEIDAE - CZAPLOWATE**

D Bączek *Ixobrychus minutus* (L., 1766)

FT	P	NG	FG
SS	W	G	M

Status. Dawniej lęgowy.

Dane. W latach 1930 (Karpinski 1935), 1929, 1934, 1935 (Tischler 1943b), 1951 i 1955 (Borowski i Okołów 1988) był obserwowany w porze lęgowej na stawach w Białowieży.

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 15 IV 1955, najpóźniejsza - 7 IX 1934 (Borowski i Okołów 1988).

RODZINA: *CICONIIDAE* - BOCIANY● Bocian czarny *Ciconia nigra* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	R	T	M

Status. Regularnie nielicznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1977-87 stwierdzono łącznie 37 zajętych rewirów lęgowych z gniazdami. W latach 1985-87 były zasiedlone 34 rewiry (Pugacewicz 1995a).

Rozmieszczenie. Rozsiedlony dość równomiernie na całym obszarze Puszczy. Najwięcej gniazd znajduje się w dorzeczu Leśnej i we wschodniej części Puszczy (ryc. 3).

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 5,5 p./100 km² p.o. i 6,1 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 8,6 p./100 km², lasy zagospodarowane - 5,9 p./100 km². Leśne pow. krajobrazowe: 0-0,9 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Podmokłe lasy i obrzeża łąk, w sąsiedztwie śródleśnych strumieni i bagien. Pokarm zdobywa przeważnie w śródleśnych strumieniach, podmokłych lasach i na bagnach otoczonych lasem; na terenach otwartych żeruje rzadko.

Gniazda. Dąb - 86,4%, olcha - 6,1%, sosna - 3,0%, jesion, brzoza omszona i świerk - po 1,5% (N = 66).

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Przylot przeciętnie 1 IV (19 III - 11 IV; N = 12). Najwcześniejsza obserwacja - 19 III 1991 (Tomiałojć 1995), najpóźniejsza - 24 IX 1983 (M. Kowalski i T. Lippoman).

● Bocian biały *Ciconia ciconia* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	R	T	M

Status. Regularnie nielicznie lęgowy.

Liczebność. W 1994 stwierdzono 48, a w 1995 - 46 zajętych gniazd. W latach 1976-79 w Puszczy gniazdowało przeciętnie 37 par (Borowski et al. 1985).

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, na dużych, średnich i niektórych małych polanach (ryc. 4).

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 7,6 p./100 km² p.o. i 7,6 p./10 km² p.nl. Polany osadnicze: 0,1-1,9 p./km² (tab. 33).

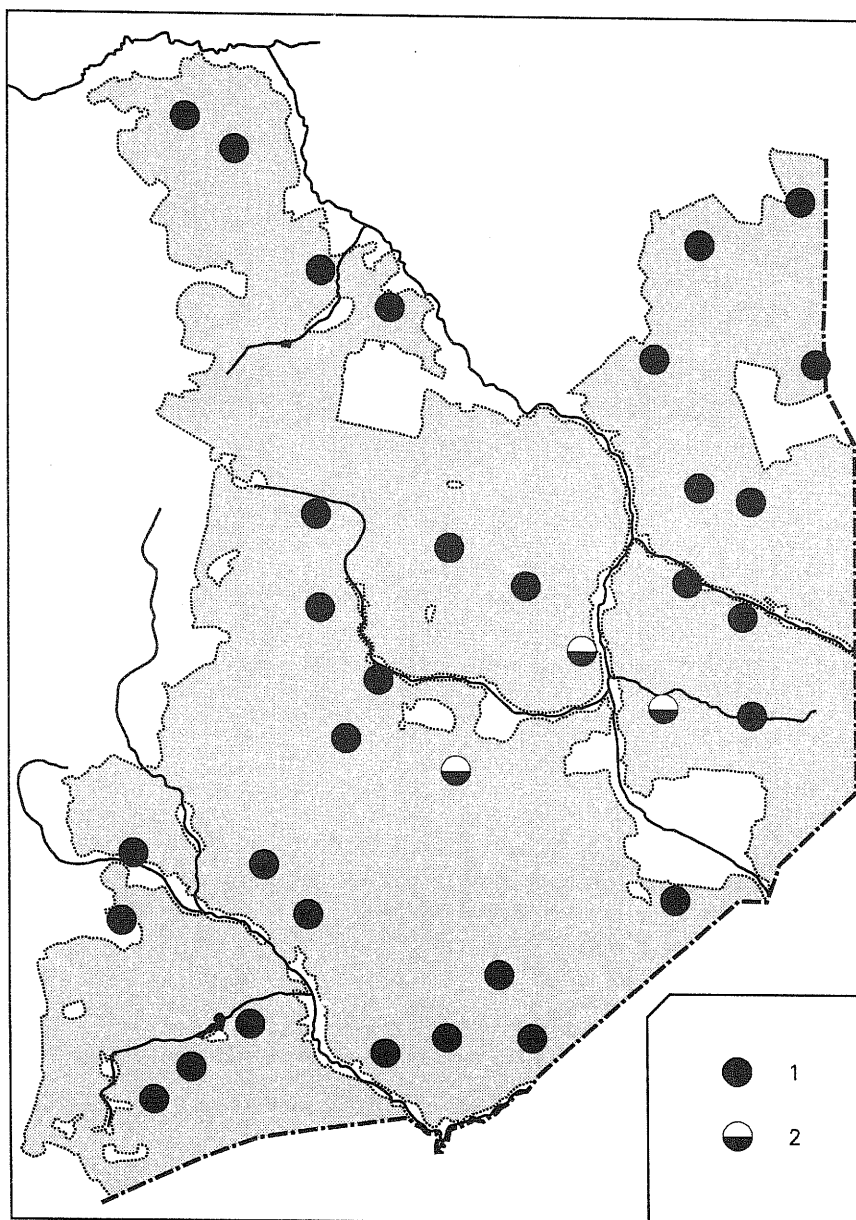
Biotop. Krajobraz rolniczy z łąkami i odlesione doliny rzeczne. Pokarm zdobywa głównie na polanach i w dolinach rzek (także z dala od siedzib ludzkich). Niekiedy żeruje również na poboczach dróg leśnych przecinających olsy oraz na małych bagienkach wśród lasów.

Gniazda. W latach 1994 i 1995: dachy budynków - 64,7%, kominy budynków - 15,7%, drzewa - 9,8%, słupy - 7,8%, słup z syreną alarmową - 2,0% (N = 51)

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Przylot przeciętnie 25 III (17 III - 1 IV; N = 12). Najwcześniejsza obserwacja - 17 III 1986 (K. Zub), najpóźniejsza - 11 IX 1986 (EP).

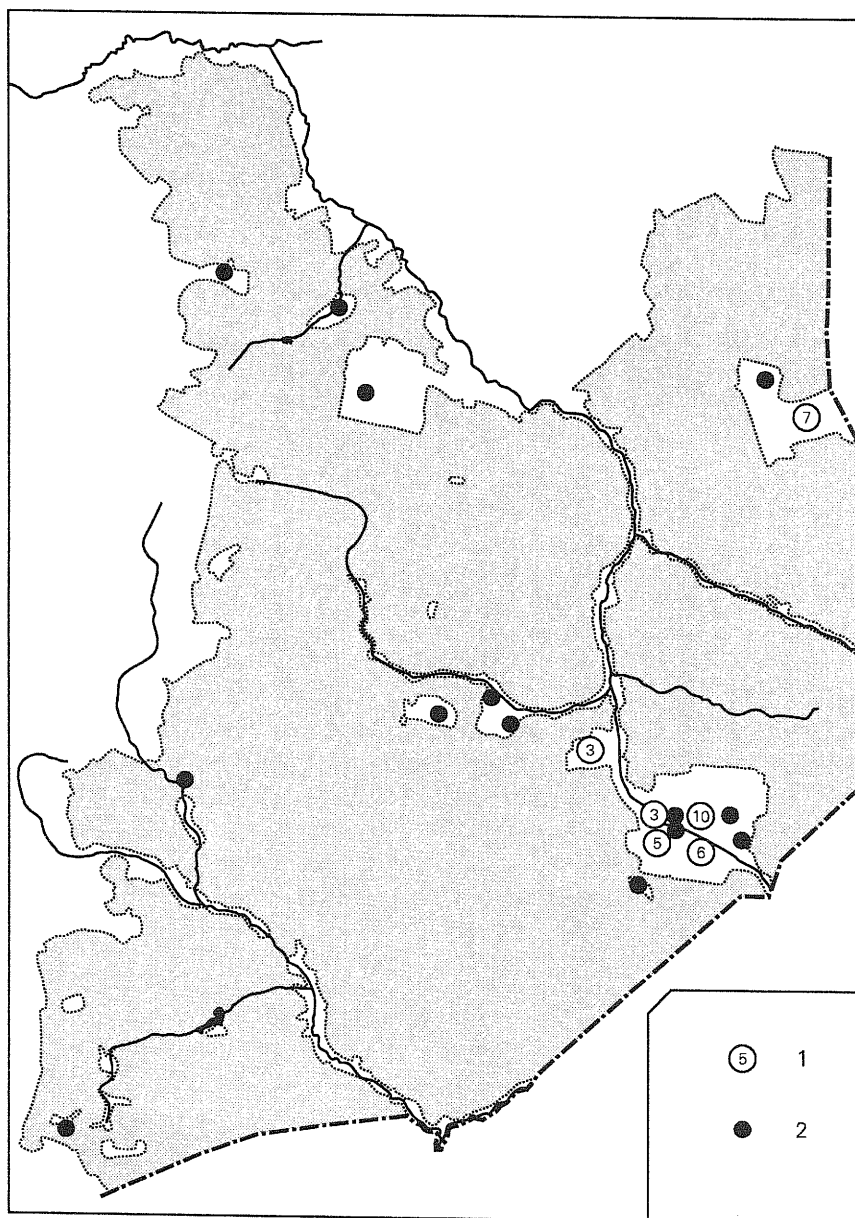
Inne dane. Sporadycznie zimuje, np. widywany w I 1995 w Białowieży (M. Buszko).

Ryc. 3. Rozmieszczenie rewirów lęgowych bociana czarnego (*Ciconia nigra*) w latach 1985-87 (wg Pugacewicz 1995a). 1 - gniazdowanie pewne; 2 - gniazdowanie prawdopodobne.

Fig. 3. Distribution of nesting sites of black stork (*Ciconia nigra*) in 1985 - 87 (acc. to Pugacewicz 1995a). 1 - breeding certain, 2 - breeding probable.

Ryc. 4. Rozmieszczenie czynnych gniazd bociana białego (*Ciconia ciconia*) w 1994.

1 - większe skupienie gniazd z podaną ich liczbą; 2 - pojedyncze gniazdo.

Fig. 4. Distribution of occupied nests of white stork (*Ciconia ciconia*) in 1994.

1 - grouping of nests, 2 - single nest.

RZĄD: *ANSERIFORMES* -BLASZKODZIOBERODZINA: *ANATIDAE* - KACZKOWATE● Łabędź niemy *Cygnus olor* (Gmel. 1789)

FT	P	NG	FG
P	W	G	R

Status. Regularnie bardzo nielicznie lęgowy. Pierwszy lęg stwierdzono w 1978 (Borowski i Okołów 1988).

Liczebność. W latach 1985-94 gnieździł się w liczbie 4-6 par.

Rozmieszczenie. Dolina Narewki ze stawami na Pol. Białowieskiej - 1-2 p., dolina Leśnej - 2 p., J. Basen - 1-2 p.

Zagęszczenie. Doliny rzeczne: 0-0,3 p./km² (tab. 44); J. Basen - 0,9 p./10 ha.

Biotop. Płytkie zbiorniki wodne i odcinki rzek o rozszerzonym korycie lub połączone ze starorzeczami.

Charakter przebywania. Gatunek częściowo osiadły.

Inne dane. 25 VIII 94 na Leśnej w oddz. 485 obserwowano rodzinę złożoną z pary i 6 młodych, z których 3 należały do odmiany *immutabilis* (łabędź polski).

Uwagi. Ptaki gniazdujące na Pol. Białowieskiej są osobnikami półdzikimi - w zimie znajdują się pod opieką pracowników BPN w pomieszczeniu zamkniętym.

● Łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	W	G	R

Status. Wyjątkowo bardzo nielicznie lęgowy.

Dane. Po raz pierwszy parę tych łabędzi stwierdzono w IV 1995 na Jez. Basen (P. Orzechowski). 18 V 95 oba te ptaki były widziane w rez. „Górniańskie Łąki”. W 1996 para łabędzi pojawiła się 11 IV („Górniańskie Łąki”), a 19 IV przebywała już na Jez. Basen. Według późniejszych informacji wędkarzy zbudowały one tam gniazdo, lecz lęg zapewne zakończył się niepowodzeniem, gdyż już 18 V oba osobniki ponownie spotkano na „Górniańskich Łąkach” (EP).

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy.

● **Cyraneczka** *Anas crecca* L., 1758

FT	P	NG	FG
H	R	G	RO

Status. Regularnie nielicznie lęgowa.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 13-15 par.

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, w dolinach rzek i na większych bagnach (ryc. 5).

Zagęszczenie. Doliny rzeczne: 0-1,2 p./ km² (tab. 44).

Biotop. Silnie podtopione bagna porośnięte drzewami i krzewami oraz większe starorzecza. Wnika również w olsy, zwykle w sąsiedztwie dolin rzecznych.

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 22 III 91.

● **Krzyżówka** *Anas platyrhynchos* L., 1758

FT	P	NG	FG
H	R	G	RO

Status. Regularnie średnio licznie lęgowa.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 220-250 par.

Rozmieszczenie. Rozpowszechniona na całym obszarze Puszczy.

Zagęszczenie. Doliny rzeczne: 4,1-11,0 p./ km² (tab. 44), J. Basen - 8,7 p./10 ha. Polany osadnicze: 0-1,4 p./km² (tab. 33). Leśne pow. krajobrazowe: 1,4-3,9 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Doliny rzeczne, śródleśne bagna, zbiorniki wodne, olsy i inne miejsca stale lub okresowo wypełnione wodą. W 1977 znaleziono jej gniazdo również w borze świeżym w oddz. 382 (J. Pugacewicz).

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. W lżejsze zimy nielicznie zimuje.

● **Cyranka** *Anas querquedula* L., 1758

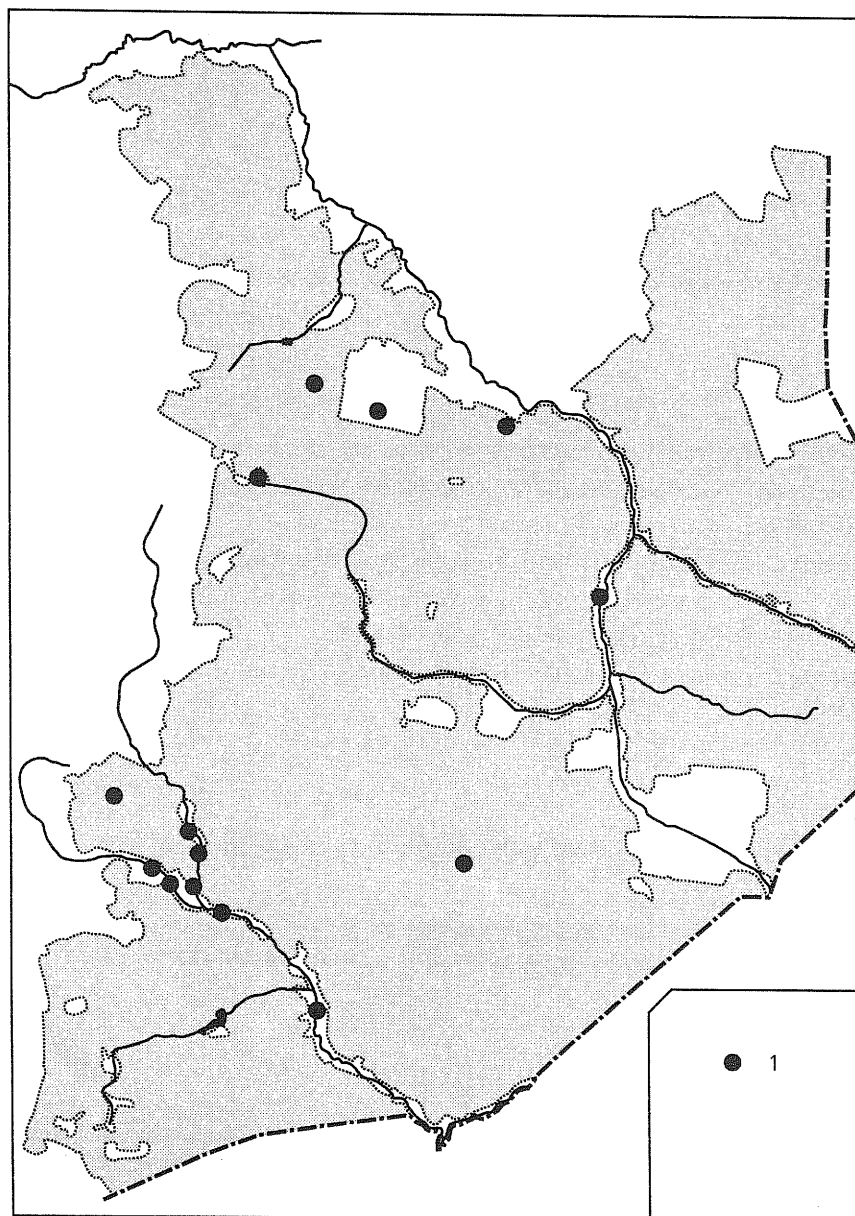
FT	P	NG	FG
P	R	G	RO

Status. Prawdopodobnie regularnie bardzo nielicznie lęgowa. Przypuszczalnie dawniej, gdy znaczna część dolin rzecznych była koszona i wypasana, cyranka była w Puszczy liczniejsza niż obecnie. Jednak i wówczas mogła być co najwyżej gatunkiem nielicznym, a nie średnio liczny, jak to podają Borowski i Okołów (1988).

Liczebność. W latach 1985-94 gniazdowała w liczbie 2-3 par.

Dane. W 1987 stwierdzono 2 pary na silnie zabagnionym górnym odcinku doliny Leśnej. W 1986 widziano 1 parę na zbiorniku wodnym w oddz. 44.

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy.

Ryc. 5. Rozmieszczenie lęgówisk cyraneczki (*Anas crecca*) w latach 1985-94. 1 - 1 para lęgowa.

Fig. 5. Distribution of breeding sites of teal (*Anas crecca*) in 1985-94. 1 - single breeding pair.

● Głowienka *Aythya ferina* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	W	G	RO

Status. Prawdopodobnie wyjątkowo lęgowa.

Dane. W połowie lat 70. w porze lęgowej stwierdzono samicę na J. Basen (Z. Lewartowski).

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy.

● Gągoł *Bucephala clangula* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
H	W	H	O

Status. Od 1986 prawdopodobnie regularnie bardzo nielicznie lęgowy. Dawniej nielęgowy.

Liczebność. W latach 1986-94 liczebność oceniono na 3-5 par.

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, w południowo - zachodniej części Puszczy (J. Basen, oddz. 515 i 569).

Zagęszczenie. J. Basen - 1,2 p./10 ha, dolina Leśnej - 0,3 p./km².

Biotop. Zbiornik wodny otoczony starymi lasami i rozszerzone, o zwolnionym przepływie wody, odcinki rzeki Leśnej sąsiadujące ze starodrzewami.

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja w miejscu lęgowym - 12 IV 1981 (EP).

RZĄD: *ACCIPITRIFORMES* - JASTRZĘBIOWERODZINA: *ACCIPITRIDAE* - JASTRZĘBIOWATE● Trzmiełojad *Pernis apivorus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
E	R	T	O

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-87 liczebność oceniono na 83-86 par.

Rozmieszczenie. Rozpowszechniony na całym obszarze Puszczy (ryc. 6).

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 13,6 p./100 km² p.o. i 15,1 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 1,9 p./10 km², lasy zagospodarowane - 1,4 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe - 0,8-2,8 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Najchętniej zasiedla grądy i lasy podmokłe, w borach gniazduje nielicznie. Pokarm zdobywa głównie wewnątrz lasu, przeważnie w grądach i łęgach; na terenach odlesionych poluje bardzo rzadko.

Gniazda. Świerk - 28,6%, olcha - 17,1%, jesion - 14,3%, dąb i lipa - po 11,4%, brzoza - 8,6%, klon - 5,7%, grab - 2,9% (N=35) (Pugacewicz 1996).

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Przylot przeciętnie 30 IV (5 IV - 20 V; N = 13). Najwcześniejsza obserwacja - 5 IV 85 (EP), najpóźniejsza - 17 IX 1995 (M. i T. Tokajukowie).

● **Kania czarna** *Milvus migrans* (Bodd., 1783)

FT	P	NG	FG
SS	R	T	M

Status. Nieregularnie bardzo nielicznie lęgowa.

Liczebność. W latach 1974-84 stwierdzono 2 pary. W latach 1985-94 nie gniazdowała. Dawniej prawdopodobnie występowała w Puszczy liczniej, niż ostatnio. W 1969 Matthes i Neubauer (1976) podczas krótkiego pobytu w Puszczy w czerwcu stwierdzili te ptaki w 3 odległych od siebie miejscach (3 pary ?).

Rozmieszczenie. Współcześnie ptaki lęgowe i gniazda stwierdzono tylko w rejonie Białowieży i Hajnówki (Pugacewicz 1996).

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 12 IV 1970 (Borowski i Okołów 1988), najpóźniejsza 22 IX 1996 (EP).

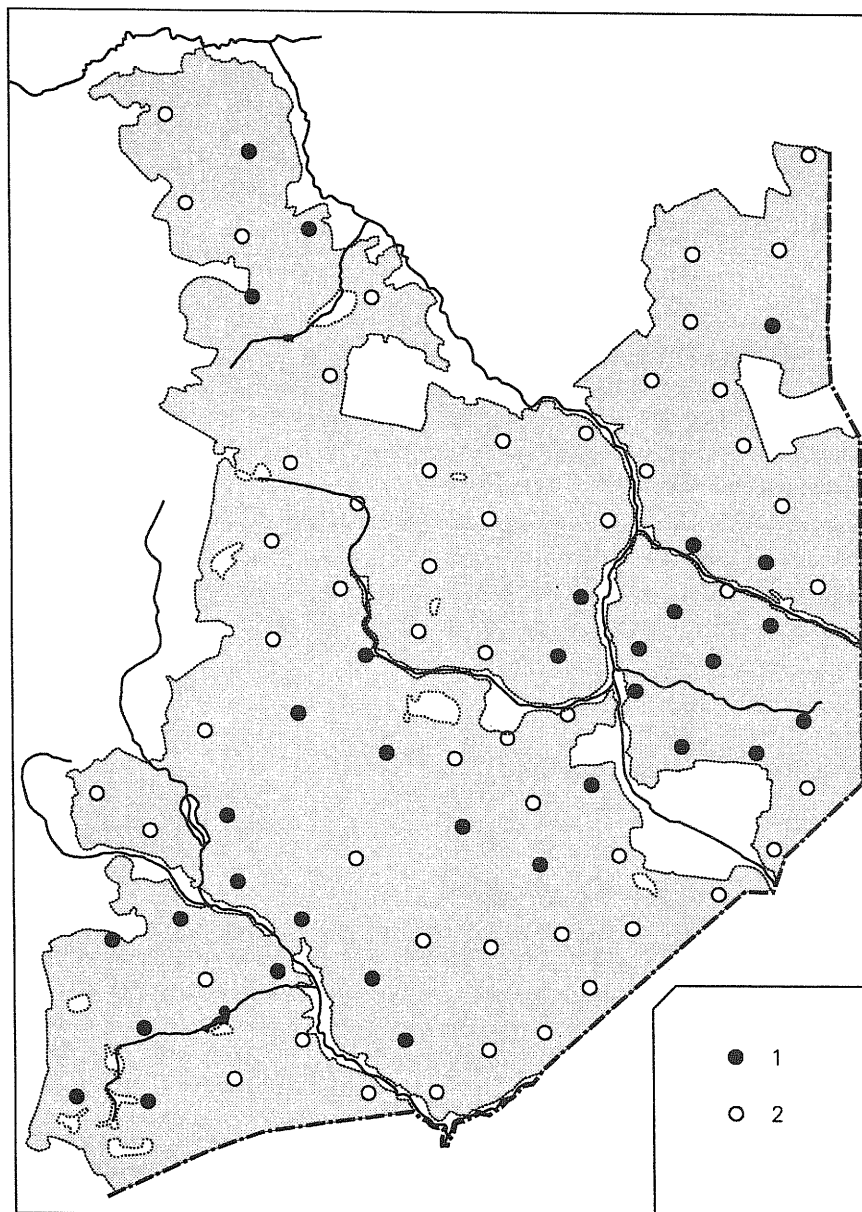
● **Kania rdzawa** *Milvus milvus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
E	W	T	M

Status. Sporadycznie bardzo nielicznie lęgowa.

Dane. 31 V 81 pod Hajnówką obserwowano 1 ptaka przepędzającego myszolowa. Prawdopodobnie ptak ten gniazdował w tej okolicy. 13 V 89 widziano parę tych kań przy oddz. 389 (L. Tomiałojć). Dawniej, pomimo mniej intensywnych obserwacji, była spotykana w sezonie lęgowym częściej, niż ostatnio. W rejonie Białowieży odnotowano ją wiosną i latem 1917 (Reichenov 1918), 1930 (Karpiński 1935; Tischler 1943b), 1950 (Borowski i Okołów 1988), 1957 (Mrugasiewicz i Wołk 1958), 1959 (L. Tomiałojć) i 1969 (Matthes i Neubauer 1976).

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy.

Ryc. 6. Rozmieszczenie rewirów lęgowych trzmielojada (*Pernis apivorus*) w latach 1981-87 (wg Pugaczewicz 1996).
1 - gniazdowanie pewne; 2 - gniazdowanie prawdopodobne.

Fig. 6. Distribution of breeding sites of honey buzzard (*Pernis apivorus*) in 1981-87 (acc. to Pugaczewicz 1996).
1 - breeding certain, 2 - breeding probable.

● Gadożer *Circaetus gallicus* (Gmel., 1788)

FT	P	NG	FG
IA	R	T	M

Status. Regularnie bardzo nielicznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 występował w liczbie 2 par.

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, we wschodniej i południowej części Puszczy. Z racji rozległych rewirów bywa spotykany na większości obszaru Puszczy.

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 0,3 p./100 km² p.o. i 0,4 p./100 km² p.l.

Biotop. Zamieszkuje tereny leśne o urozmaiconej strukturze siedliskowej, gdzie bory (w dużej części wilgotne i bagienne) tworzą mozaikę z głębokimi olsami. Polujące ptaki najczęściej obserwowano w borach, na skrajach olsów oraz na obrzeżach zabagnionych dolin rzecznych; dość rzadko gadożery polują również na wyrębach w grądach i na polanach osadniczych.

Gniazda. Wszystkie znalezione współcześnie gniazda były umieszczone na sosnach (N=4).

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 20 III 89 (na lęgowisku - 4 IV 86), najpóźniejsza - 10 X 86 (na lęgowisku - 17 IX 88) (Pugacewicz 1996).

● Błotniak stawowy *Circus aeruginosus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	R	G	M

Status. Regularnie bardzo nielicznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 występował w liczbie 3-4 par.

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, w dolinie Leśnej i Narewki.

Zagęszczenie. Dolina Leśnej - 0,3 p./km², dolina Narewki - 0,2 p./km² (tab. 44).

Biotop. Nie zalesione fragmenty silnie zabagnionych dolin rzecznych o szerokości minimum 500 m. Polujące ptaki notowano głównie w dolinach rzecznych i nierzadko w krajobrazie rolniczym.

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 28 III 1982, najpóźniejsza - 17 IX 1986 (EP). Podana przez Borowskiego i Okołowa (1988) obserwacja 9 XII 1962 jest niepewna (por. Pugacewicz 1996).

D Błotniak zbożowy *Circus cyaneus* (L., 1766)

FT	P	NG	FG
H	R	G	M

Status. Dawniej prawdopodobnie wyjątkowo lęgowy.

Dane. W maju 1942 na Pol. Białowieskiej regularnie obserwowano samicę (Tischler 1943b). Ponadto na terenie Puszczy (czy w obecnych granicach kraju?) zabito 1 ptaka 14 VII 1928

(Karpiński 1935) i samca 30 VII 1931 (Tischler 1943b), a więc w porze lęgowej (por. Pugaćewicz 1996).

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Sporadycznie spotykany zimą.

● Błotniak łąkowy *Circus pygargus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
ET	R	G	M

Status. Regularnie bardzo nielicznie lęgowy.

Liczebność. W 1987 stwierdzono 3 pary, a w 1994 - 6 par.

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, w dolinach rzek (dolina Narewki i Chwyszczaja) i na dużych polanach.

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 0,5-1,0 p./10 km² p.nl. Doliny rzeczne: 0-0,4p./km² (tab. 44). Polany osadnicze: 0-0,2p./km² (tab. 33).

Biotop. Otwarte i zakrzewione fragmenty dolin rzecznych z podsuszonymi lub słabo podtopionymi szuwarami oraz krajobraz rolniczy z zabagnieniami.

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Przylot przeciętnie 23 IV (17 IV - 30 IV; N = 6). Najwcześniejsza obserwacja - 17 IV 1987, najpóźniejsza - 1 IX 1982 (EP).

● Jastrząb *Accipiter gentilis* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
H	R	T	M

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-87 liczebność oceniono na 65-69 par.

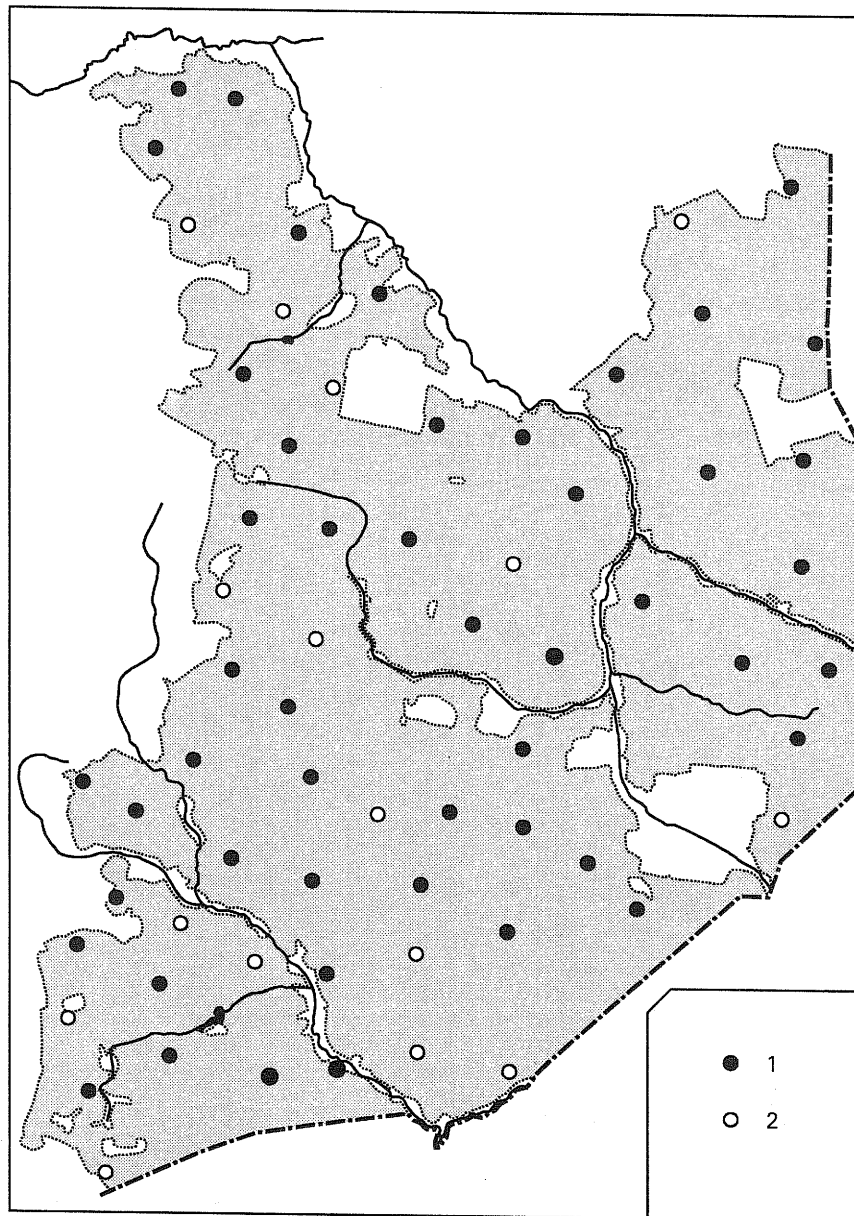
Rozmieszczenie. Rozsiedlony dość równomiernie na całym obszarze Puszczy, z tym że w zachodniej części zagęszczenie rewirów jest nieco większe, niż we wschodniej (ryc. 7).

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 10,8 p./100 km² p.o. i 12,0 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 0,9 p./10 km², lasy zagospodarowane - 1,3 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 0,7-1,7 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Lasy różnych typów, preferuje bory. Pokarm zdobywa przeważnie na terenach leśnych i na ich obrzeżach.

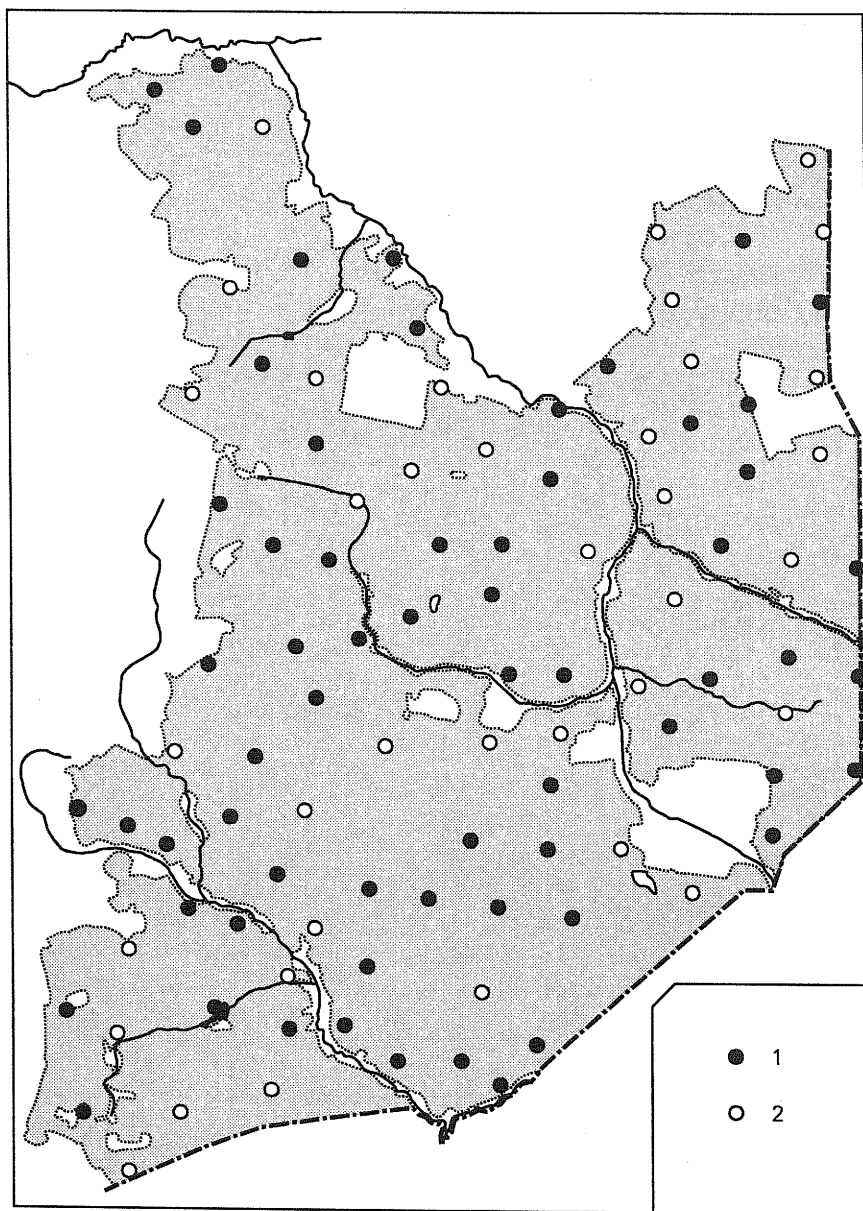
Gniazda. Świerk - 57,4%, dąb i olcha - po 11,5%, sosna - 9,8%, osika - 8,2%, brzoza - 1,6% (N=61) (Pugaćewicz 1996).

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

Ryc. 7. Rozmieszczenie rewirów lęgowych jastrzębia (*Accipiter gentilis*) w latach 1981-94 (wg Pugaciewicz 1996).
1 - gniazdowanie pewne; 2 - gniazdowanie prawdopodobne.

Fig. 7. Distribution of breeding sites of goshawk (*Accipiter gentilis*) in 1981-94 (acc. to Pugaciewicz 1996).
1 - breeding certain, 2 - breeding probable.

Ryc. 8. Rozmieszczenie rewirów lęgowych krogulca (*Accipiter nisus*) w latach 1981-94 (wg Pugacewicz 1996).
1 - gniazdowanie pewne; 2 - gniazdowanie prawdopodobne.

Fig. 8. Distribution of breeding sites of sparrowhawk (*Accipiter nisus*) in 1981-94 (acc. to Pugacewicz 1996).
1 - breeding certain, 2 - breeding probable.

● Krogulec *Accipiter nisus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	R	T	M

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-87 liczebność oceniono na 100-107 par.

Rozmieszczenie. Rozpowszechniony na całym obszarze Puszczy (ryc. 8).

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 16,7 p./100 km² p.o. i 18,5 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 1,5 p./10 km², lasy zagospodarowane - 2,0 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 1,0-2,6 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Lasy różnych typów. Preferuje tereny o mozaikowym układzie siedlisk przy niewielkiej przewadze borów. Pokarm zdobywa przeważnie w lasach.

Gniazda. Świerk - 86,9%, sosna - 13,1% (N=107) (Pugacewicz 1996).

Charakter przebywania. Gatunek częściowo osiadły.

● Myszołów *Buteo buteo* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
H	R	T	M

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-87 liczebność oceniono na 352-374 pary.

Rozmieszczenie. Rozpowszechniony na całym obszarze Puszczy (ryc. 9).

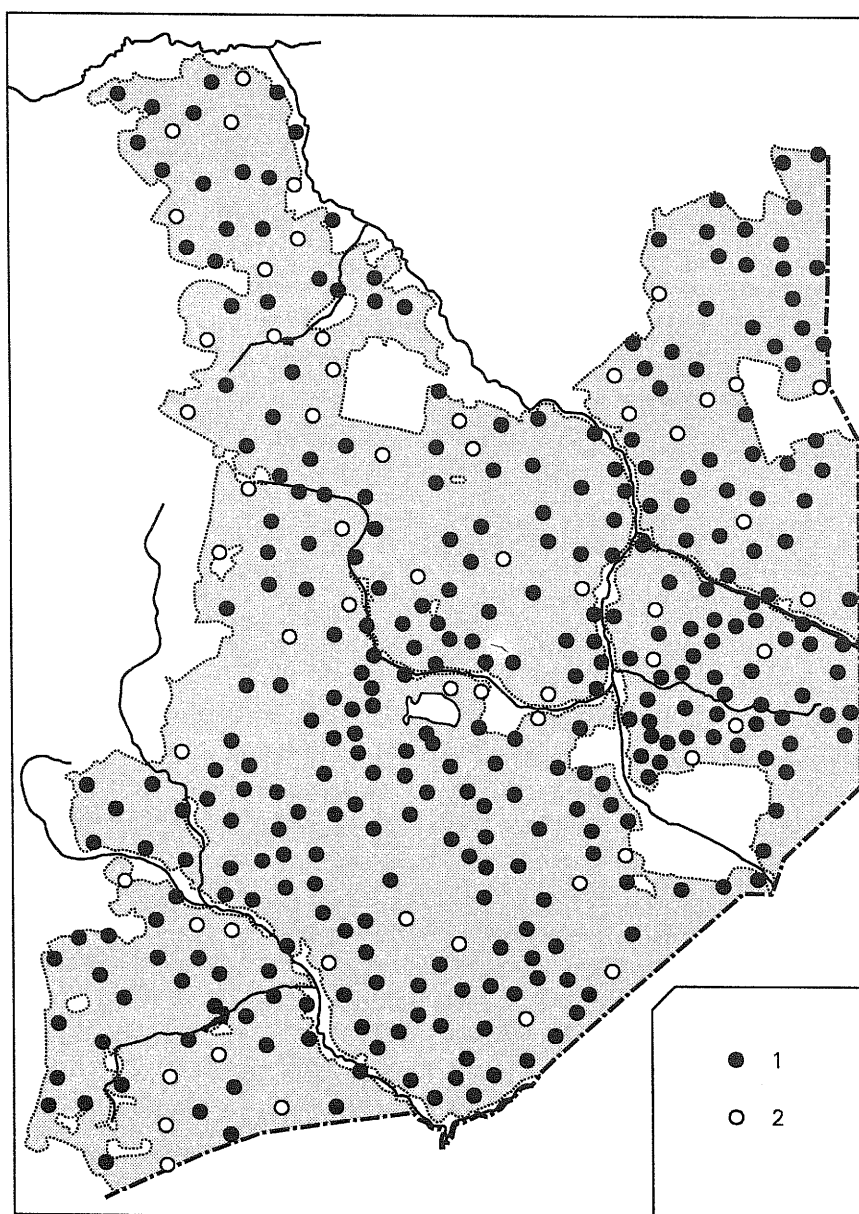
Zagęszczenie. Cała Puszcza: 58,5 p./100 km² p.o. i 65,0 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 10,8 p./10 km², lasy zagospodarowane - 5,9 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 3,6-8,7 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Lasy różnych typów. Preferuje grądy i lasy podmokłe. Pokarm zdobywa zarówno w lasach, pod okapem koron drzew, jak też na terenach otwartych.

Gniazda. Dąb - 35,2%, świerk - 17,5%, olcha - 16,8%, lipa - 13,3%, jesion - 5,4%, sosna - 4,5%, klon - 3,5%, brzoza - 3,2%, grab - 0,6% (N=315) (Pugacewicz 1996).

Charakter przebywania. Gatunek częściowo osiadły.

Inne dane. 13 VI 1986 na granicy oddz. 188 i 189 znaleziono sterówkę *B. b. vulpinus*, co wskazuje na możliwość gniazdowania tego podgatunku na terenie Puszczy. Myszołowa wschodniego stwierdzono tutaj również 13 IX 1916 (Reichenov 1918).

Ryc. 9. Rozmieszczenie rewirów lęgowych myśliwca (*Buteo buteo*) w latach 1981-94 (wg Pugaczewicz 1996).
1 - gniazdowanie pewne; 2 - gniazdowanie prawdopodobne.

Fig. 9. Distribution of breeding sites of buzzard (*Buteo buteo*) in 1981-94 (acc. to Pugaczewicz 1996).
1 - breeding certain, 2 - breeding probable.

● Orlik krzykliwy *Aquila pomarina* C.L.Brehm 1831

FT	P	NG	FG
P	R	T	M

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-87 stwierdzono 68 par. Taką samą liczbę par zarejestrowano również w 1991.

Rozmieszczenie. Rozsiedlony nierównomiernie, skupia się wzdłuż odlesionych dolin rzecznych, wokół polan i na obrzeżach Puszczy (ryc. 10).

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 11,0 p./100 km² p.o. i 12,2 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 0,9 p./10 km², lasy zagospodarowane - 1,2 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 0-2,8 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Lasy podmokłe i obrzeża łąk, najczęściej w pobliżu odlesionych dolin rzecznych, bagien i wilgotnych łąk. 11 par gniazdowało w odległości 1-3 km od większych terenów nieleśnych, nie wykazując z nimi wyraźnych związków. Pokarm zdobywa przeważnie na łąkach i bagnach oraz w brzeżnych partiach lasów. Nierzadko poluje również w głębi lasów, pod okapem koron drzew.

Gniazda. Świerk - 49,3%, dąb - 30,7%, olcha - 13,6%, jesion - 6,4% (N=140) (Pugacewicz 1996).

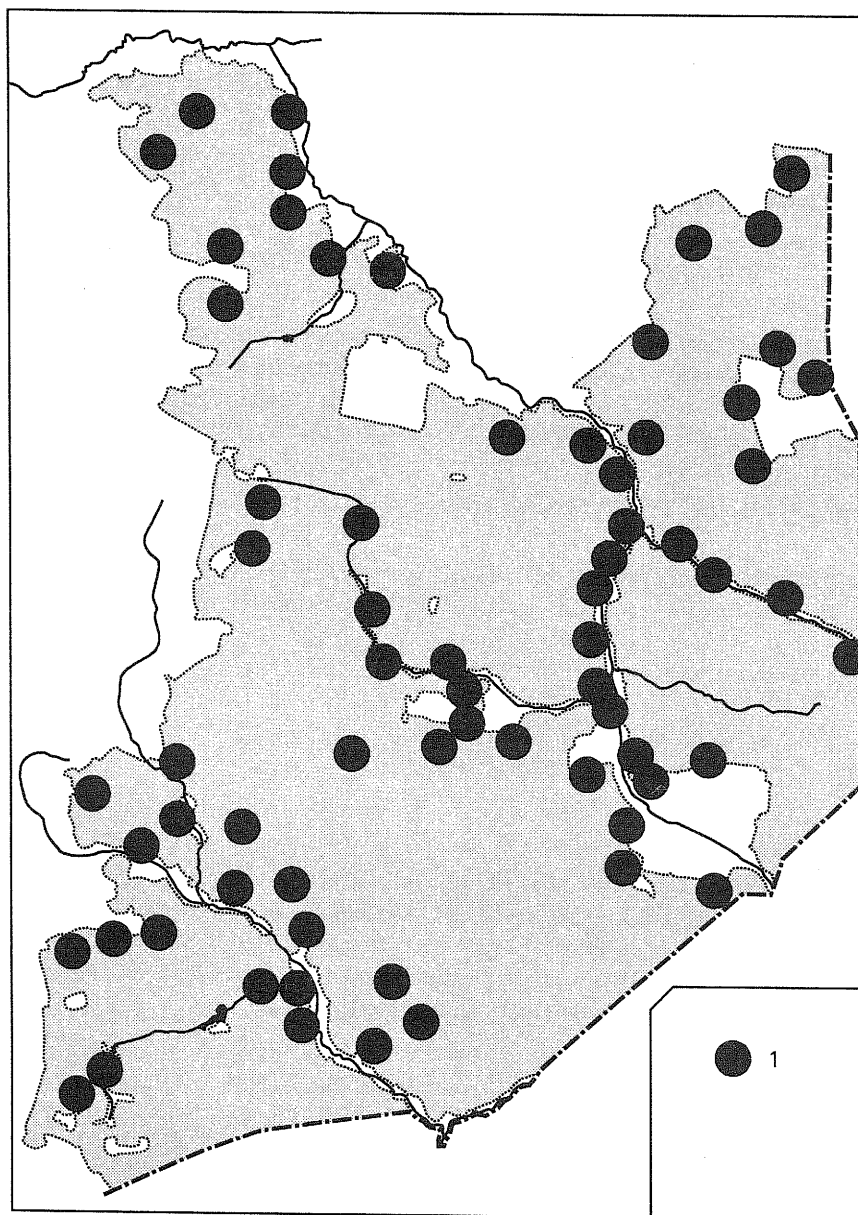
Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Przyłot przeciętnie 4 IV (30 III - 12 IV; N = 12). Najwcześniejsza obserwacja - 30 III 1994, najpóźniejsza - 24 IX 1992 (EP) .

? Orlik grubodzioby *Aquila clanga* Pall., 1811

Status. Niejasny.

Dane. Większość podawanych z tego terenu obserwacji wizualnych (Mrugasiewicz i Wołk 1958; Fischer 1961; Borowski i Okołów 1988), wobec powszechnego dawniej stosowania do oznaczania obu gatunków orlików błędnych cech diagnostycznych, nie jest wiarygodna. W Muzeum Przyrodniczym w Białowieży znajduje się okaz i jaja zdobyte 9 V 1929 (Tischler 1943b), ale prawdopodobnie poza obecnymi granicami kraju.

W ostatnich latach w sezonie lęgowym dokonano tylko jednej pewnej obserwacji 12 VI 1975 - 1 imm. w oddz. 260 (L. Tomiałojć).

Ryc. 10. Rozmieszczenie rewirów lęgowych orlika krzykliwego (*Aquila pomarina*) w latach 1985-87 (wg Pugacewicz 1996). 1 - gniazdowanie pewne; 2 - gniazdowanie prawdopodobne.

Fig. 10. Distribution of breeding sites of lesser spotted eagle (*Aquila pomarina*) in 1985-87 (acc. to Pugacewicz 1996). 1 - breeding certain, 2 - breeding probable.

● Orzełek *Hieraaetus pennatus* (Gmel., 1788)

FT	P	NG	FG
TS	R	T	M

Status. Nieregularnie bardzo nielicznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1975-90 liczebność oceniono na 3-4 zajęte rewiry lęgowe (Pugacewicz 1993).

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, głównie we wschodniej części Puszczy.

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 0,56 p./100 km² p.o. i 0,63 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 0,43 p./10 km².

Biotop. Lasy liściaste i mieszane w sąsiedztwie polan i dolin rzecznych. Poluje przeważnie na terenach otwartych i rzadziej w lasach.

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 6 IV 1990, najpóźniejsza - 25 IX 1986.

RZĄD: *FALCONIFORMES* - SOKOŁOWERODZINA: *FALCONIDAE* - SOKOŁOWATED Pustułka *Falco tinnunculus* L., 1758

FT	P	NG	FG
P	W	T	M

Status. Dawniej lęgowa.

Dane. Według Reichenova (1918) była lęgowa na obrzeżach Puszczy w 1915. W porze lęgowej obserwowano ją również w 1918 (Tischler 1943b) i 1922 (Karpiński 1935). Zdaniem Tischlera (1943b) już w latach 40. w Puszczy nie gniazdowała. Współcześnie z całą pewnością się nie lęgnie, chociaż niekiedy bywa spotykana nawet w pełni sezonu lęgowego (Pugacewicz 1996).

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Wyjątkowo zimuje, np. 18 II 1922 (Karpiński 1935).

● Kobuz *Falco subbuteo* L., 1766

FT	P	NG	FG
P	R	T	M

Status. Regularnie nielicznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-87 liczebność oceniono na 16 par. W latach 1991-94 zarejestrowano tylko 10 rewirów (Pugacewicz 1996).

Rozmieszczenie. W latach 1985-87 był rozsiedlony dość równomiernie na całym obszarze Puszczy. W latach 90. zanikła większość rewirów w centralnej części Puszczy (ryc. 11).

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 2,6 p./100 km² p.o. i 2,9 p./100 km² p.l. Leśne pow. krajobrazowe: 0-1,7 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Przeważnie bory, zarówno w pobliżu terenów odlesionych, jak też w głębi lasów zagospodarowanych, pociętych porębami. W 1982 para kobuzów gnieździła się w Parku Pałacowym w Białowieży.

Gniazda. Sosna - 93,8%, świerk - 6,2% (N=16).

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 21 IV 1985, najpóźniejsza - 22 IX 1983. Obserwacje grudniowe podane przez Borowskiego i Okołowa (1988) nie są wiarygodne.

D Sokół wędrowny *Falco peregrinus* Tunst., 1771

FT	P	NG	FG
K	R	T	M

Status. Dawniej lęgowy.

Dane. 24 V 1957 Fischer (1961) widział zajęte gniazdo na świerku. Prawdopodobnie polskiej części Puszczy dotyczy informacja o gnieździe z młodymi podana przez Reichenova (1918). Współcześnie w porze lęgowej sokoła tego napotkano tylko 2 razy: 5 VI 81 i 8 V 84 (Pugacewicz 1996).

Charakter przebywania. Gatunek częściowo osiadły.

RZĄD: *GALLIFORMES* - GRZEBIĄCERODZINA: *TETRAONIDAE* - GLUSZCOWATE● Jarząbek *Bonasa bonasia* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
S	R	G	RO

Status. Regularnie licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 1600-1800 par.

Rozmieszczenie. Rozpowszechniony na całym obszarze Puszczy.

Zagęszczenie. Lasy naturalne BPN - 18,2 p./10 km², lasy zagospodarowane - 28,9 p./10 km².
Leśne pow. krajobrazowe: 21,0-46,4 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Lasy różnych typów. Preferuje tereny o mozaikowym układzie siedlisk z niewielką przewagą borów, o dobrze rozwiniętym runie i podszycie. Ważnym elementem biotopu jarząbka są powalone drzewa, wykroty i leżące na ziemi gałęzie. Chętnie zasiedla młode drzewostany oraz tereny, gdzie starodrzewy występują w mozaice z młodnikami i drągowinami.

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

● Cietrzew *Tetrao tetrix* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	R	G	RO

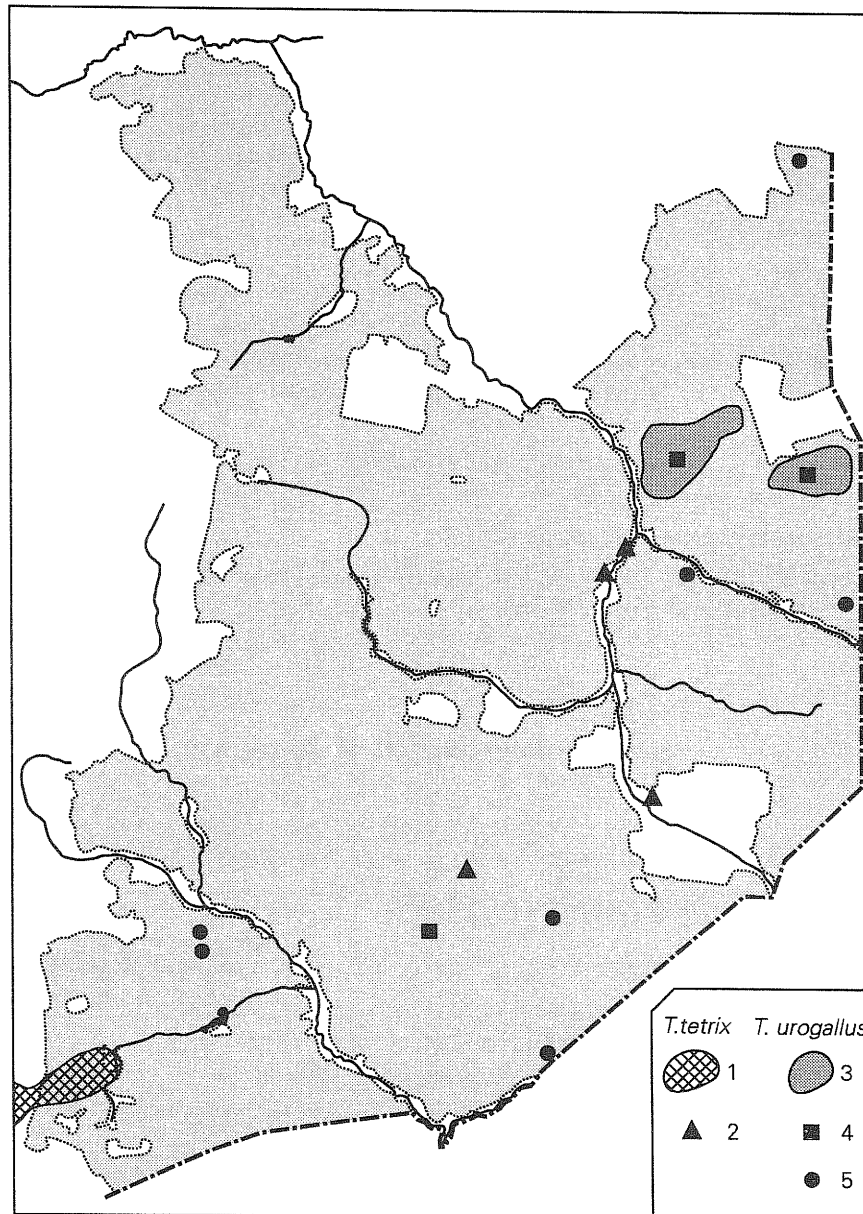
Status. Prawdopodobnie jeszcze regularnie bardzo nielicznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-87 występowało 3-5 kogutów i kilka kur. Dawniej był liczniejszy (Borowski i Okołów 1988; K. Wołk), lecz jest mało prawdopodobne, aby kiedykolwiek w obecnym stuleciu mógł być średnio liczny, jak podają Borowski i Okołów (1988).

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie. W latach 1985-94 stwierdzono tylko jeden rejon lęgowy, między wsiami Zabagonie i Wiluki. Obejmował on, poza fragmentem urozmaiconego krajobrazu rolniczo-leśnego z zabagnieniami, lasy w oddz. 627, 628, 659 i 660. Ponadto w połowie lat 70. widziano rodzinę na dużej porębie pod Czerlonką (K. Wołk) (ryc. 12).

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

Inne dane. 22 IV 1987 widziano 3 przelotne kury w oddz. 398 (W. Plata), 18 V 1987 - kure w oddz. 190 i 221 (EP), a w 1988 i 1989 stale notowano samotnego tokującego samca w dolinie Narewki poniżej Białowieży (L. Tomiałojć; A. Szymura).

Ryc. 12. Rozmieszczenie lęgów i miejsc obserwacji ciętrzewia (*Tetrao tetrix*) oraz głąszca (*Tetrao urogallus*) w latach 1971-94.

T. tetrix: 1 - rejon lęgowy, 2 - miejsca pojedynczych stwierdzeń;

T. urogallus: 3 - rejon lęgowy, 4 - tokowisko, 5 - miejsca pojedynczych stwierdzeń.

Fig. 12. Distribution of breeding sites and places of single records of black grouse (*Tetrao tetrix*) and capercaillie (*Tetrao urogallus*) in 1971-94.

T. tetrix: 1 - breeding area, 2 - single records;

T. urogallus: 3 - breeding area, 4 - lek, 5 - single records.

● Głuszec *Tetrao urogallus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	R	G	RO

Status. Prawdopodobnie jeszcze regularnie bardzo nielicznie lęgowy, wymierający.

Liczebność. W latach 1986-91 liczebność oceniono na 3-5 kogutów. Na początku lat 80. w Puszczy było minimum 7-9 kogutów (Tomiałojć 1990; M. Kulbacki; J. Lewsza; EP). Dawniej, a zwłaszcza w ubiegłym stuleciu, głuszec był w Puszczy znacznie liczniejszy, być może nawet średnio liczny. Auer (1893-94) cyt. za Borowski i Okołów (1988) z całej Puszczy podawał 30 tokowisk, a Karcew (1903) - nawet ok. 50!

Rozmieszczenie. Współcześnie stwierdzono tylko 3 tokowiska: oddz. 131, 135 (rez. „Głuszec”) i 520. W latach 1986-91 były czynne tylko dwa pierwsze, a po 1991 prawdopodobnie tylko w oddz. 131. Ponadto obecność głuszców stwierdzono w oddz. 2, 85, 106, 130, 134, 136, 224, 260, 513, 524, 538 i 642 (Borowski i Okołów 1988; M. Kulbacki; J. Lewsza; A. Szymura; K. Wołk; EP). W latach 1985-94 rodziny spotkano tylko w oddz. 130 (1985), 2 (1991) i 85 (1991) (J. Lewsza; M. Kulbacki; EP) (ryc. 12).

Biotop. Rozległe płaty borów z dużym udziałem borów wilgotnych i bagiennych, o dobrze rozwiniętym runie jagodowym.

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

Inne dane. W V 1991 i V 1992 schwytano 2 niepełnoletnie kury koło Internatu Zespołu Szkół Leśnych w Białowieży (J. Chyra; M. Jeliński).

RODZINA: *PHASIANIDAE* - KUROWATE

● Kuropatwa *Perdix perdix* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
ET	W	G	RO

Status. Regularnie nielicznie lęgowa.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 10-12 par.

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, regularnie na dużych polanach i nieregularnie na niektórych średnich.

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 1,8 p./10 km² p.nl. Polany osadnicze: 0-0,5 p./km² (tab. 33).

Biotop. Pola uprawne z łąkami w centralnych częściach polan, w oddaleniu od zwartych lasów.

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

Inne dane. 2 V 1987 stwierdzono koczującego ptaka w dolinie Leśnej w oddz. 485, a 24 X 1989 - 15 ptaków wewnątrz lasu w oddz. 775 (EP).

● Przepiórka *Coturnix coturnix* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
SS	W	G	RO

Status. Regularnie bardzo nielicznie lub nielicznie lęgowa.

Liczebność. Zmienna. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 5-15 terytorialnych samców. W ostatnim dziesięcioleciu najliczniej występowała w 1989. W tym roku tylko w północnej części Pol. Białowieskiej stwierdzono 6 samców (L. Tomiałojć i W. Walankiewicz), podczas gdy w 1994 na całej polanie były tylko 3 samce (EP). W 1989 w południowej części Pol. Skupowskiej zanotowano 2 samce, gdy tymczasem w inne lata na całej polanie występowały tylko 1-2 samce.

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, na 3 największych polanach.

Zagęszczenie. Polany osadnicze: w 1987 i 1994 - 0-0,2 p./km² (tab. 33); w 1989 północna część Pol. Białowieskiej - 0,8 p./km² i południowa część Pol. Skupowskiej - 0,6 p./km².

Biotop. Rozległe pola uprawne, także ugorujące.

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 9 V 1959 (Borowski i Okołów 1988), najpóźniejsza - 15 X 1949 (Karpiński 1954).

Inne dane. Dowodem lęgowości jest stwierdzenie 24 VII 1985 rodziny na Pol. Białowieskiej (EP).

← Bażant *Phasianus colchicus* L., 1758

Status. Niełęgowy.

Dane. W latach 1960-62 w polskiej części Puszczy podjęto nieudaną próbę introdukcji (Borowski i Okołów 1988). Gatunku tego nie można zaliczyć do awifauny lęgowej Puszczy.

RZĄD: GRUIFORMES - ŻURAWIOWE

RODZINA: RALLIDAE - CHRUSCIELE

● Wodnik *Rallus aquaticus* L., 1758

FT	P	NG	FG
P	R	G	RO

Status. Regularnie nielicznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1987-94 liczebność oceniono na 50-60 par (stwierdzono łącznie 51 stanowisk).

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, w dolinach rzek i na większych bagnach śródlęśnych.

Zagęszczenie. Doliny rzeczne: 0,1-7,4 p./km² (tab. 44). J. Basen - 1,2 p./10 ha.

Biotop. Silnie podtopione, zakrzewione szuwały nadrzeczne, na starorzeczach i zbiornikach wodnych oraz na śródlęśnych i śródpolnych bagnach.

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 26 III 1963 (Borowski i Okołów 1988).

● Kropiatka *Porzana porzana* (L., 1766)

FT	P	NG	FG
E	R	G	RO

Status. Regularnie nielicznie lęgowa.

Liczebność. W latach 1987-94 liczebność oceniono na 45-50 par (stwierdzono łącznie 46 stanowisk).

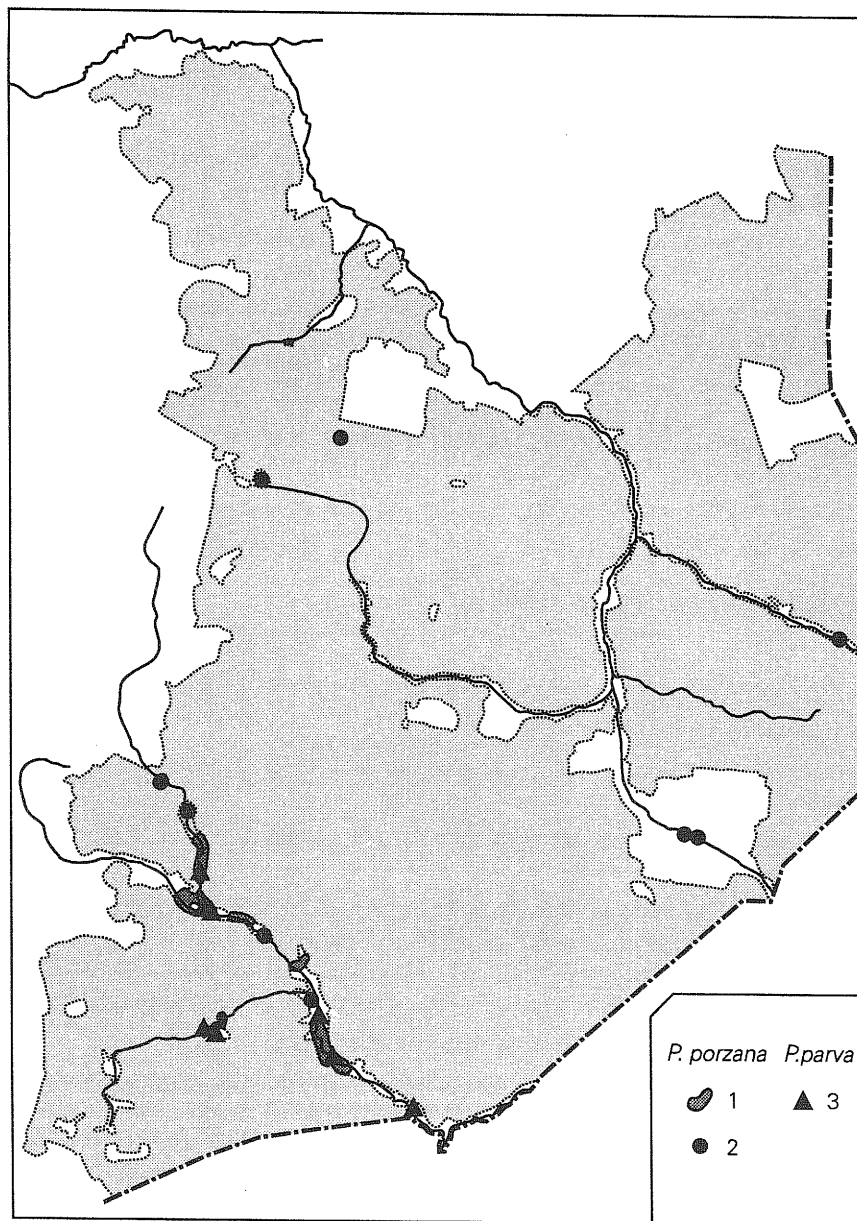
Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, w dolinach niektórych rzek i na większych śródlęśnych bagnach (ryc. 13).

Zagęszczenie. Doliny rzeczne: 0-7,1 p./km² (tab. 44).

Biotop. Silnie podtopione turzycowiska o strukturze kępkowej i mozaikowe szuwały turzycowo - trzcinowe w dolinach rzecznych i na śródlęśnych bagnach.

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 7 IV 1974 (Borowski i Okołów 1988), najpóźniejsza - 20 IX 1921 (Karpiński 1935).

Ryc. 13. Rozmieszczenie lęgów kropiatki (*Porzana porzana*) i zielonki (*Porzana parva*) w latach 1985-94. *P. porzana*: 1 - rejon lęgowy, 2 - pojedyncze stanowisko lęgowe; *P. parva*: 3 - 1 para lęgowa.

Fig. 13. Distribution of breeding sites of spotted crane (*Porzana porzana*) and little crane (*Porzana parva*) in 1985-94. *P. porzana*: 1 - breeding area, 2 - single breeding site; *P. parva*: 3 - single breeding site.

● Zielonka *Porzana parva* (Scop., 1769)

FT	P	NG	FG
P	R	G	RO

Status. Prawdopodobnie regularnie nielicznie lęgowa.

Liczebność. W latach 1987-94 liczebność oceniono na 8-10 par.

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, w dolinie Leśnej i na J. Basen (ryc. 13).

Zagęszczenie. Dolina Leśnej - 1,0 p./km²; J. Basen - 1,2 p./10 ha.

Biotop. Obrzeża bujnych szuwarów turzycowo - trzcinowych na starorzeczach i zbiornikach wodnych.

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 26 IV 1969, najpóźniejsza 18 X 1970 (Borowski i Okołów 1988).

Inne dane. 8 V 1990 stwierdzono 2 samce na stawach w Białowieży (T. Macke). Zapewne były to ptaki przelotne, ponieważ później nie potwierdzono ich obecności. 14 V 1977 napotkano samca wewnątrz olsu (100 m od skraju) w oddz. 398 (W. Walankiewicz).

● Derkacz *Crex crex* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
E	R	G	RO

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 130-150 par (stwierdzono łącznie 140 stanowisk).

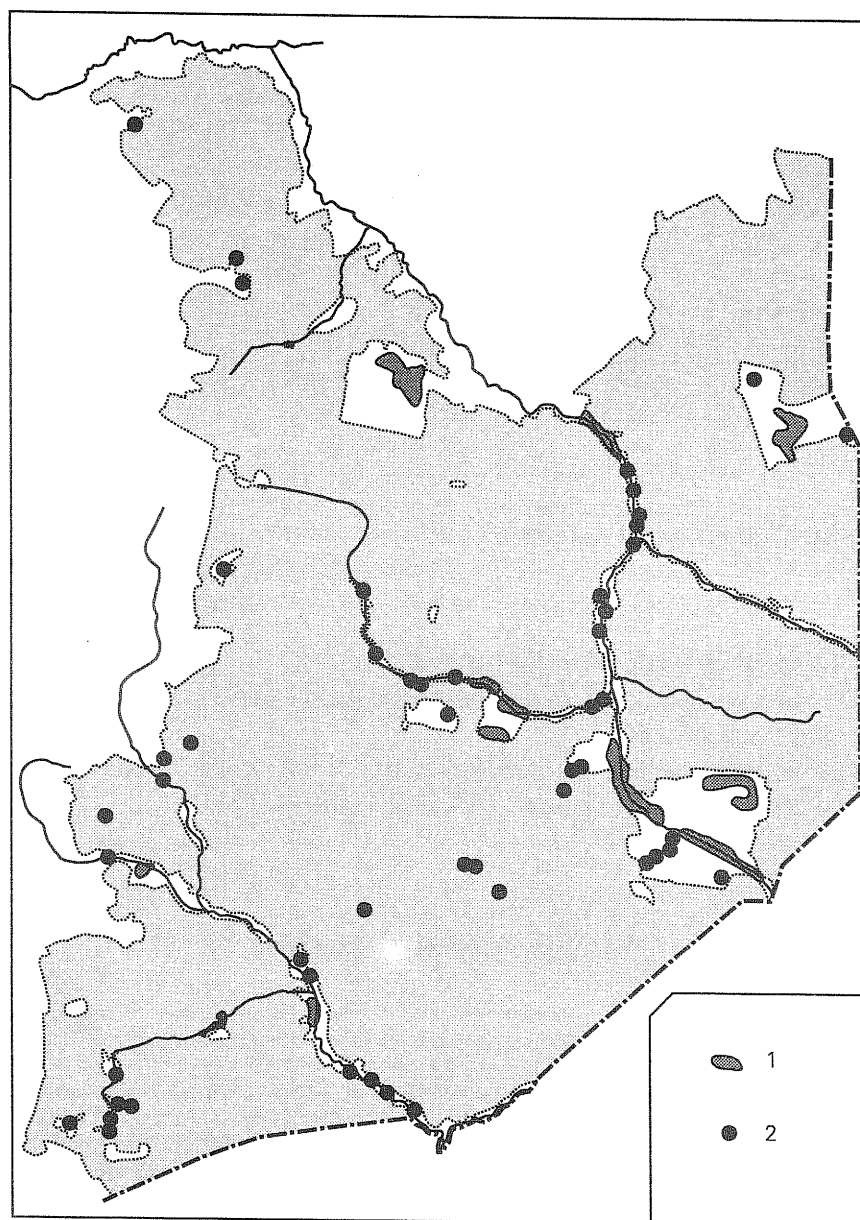
Rozmieszczenie. Jest rozpowszechniony na polanach i w dolinach rzek, z rzadka wnika na tereny leśne (ryc. 14).

Zagęszczenie. Doliny rzeczne: 0,8-7,7 p./km² (tab. 44). Polany osadnicze: 0-5,5 p./km² (tab.33). Leśne pow. krajobrazowe 0,7-1,1 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Umiarkowanie wilgotne łąki trawiaste i turzycowe, suchsze fragmenty luźno zakrzewionych bagien z roślinnością turzycową i ziołami. Nielicznie występuje też na porębach i młodych uprawach leśnych w łęgu, grądzie, a nawet w borze.

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Przylot przeciętnie 6 V (28 IV - 14 V; N = 13). Najwcześniejsze obserwacje - 28 IV 83 i 28 IV 89 (Tomiałojć 1995), najpóźniejsze - 20 VIII 1986 - 1 ptak na drodze leśnej w oddz. 390 (EP) i 25 VIII 1929 (Karpiński 1935). Borowski i Okołów (1988) piszą ogólnikowo o spotykaniu derkaczy jeszcze we wrześniu.

Inne dane. Dowody lęgowości: 20 VII 86 - skorupki jaja na wilgotnej łące w oddz. 774 (EP), VII 1994 - rodzina (samica + słabo lotne młode) na Polanie Białowieskiej (K. Zub).

Ryc. 14. Rozmieszczenie lęgówisk derkacza (*Crex crex*) w latach 1985-94.
1 - rejon lęgowy; 2 - pojedyncze stanowisko lęgowe.

Fig. 14. Distribution of breeding sites of corncrake (*Crex crex*) in 1985-94.
1 - breeding area, 2 - single breeding site.

● Kurka wodna *Gallinula chloropus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
K	R	G	RO

Status. Regularnie nielicznie lęgowa.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 17-25 par.

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, w dolinach rzek, na zbiornikach wodnych i niekiedy w innych miejscach.

Zagęszczenie. Doliny rzeczne: 0-1,9 p./km² (tab. 44). J. Basen - 1,8 p./10 ha.

Biotop. Silnie podtopione odcinki dolin rzecznych ze starorzeczami, szuwały na zbiornikach wodnych, niekiedy silnie podtopione śródlądne bagna. W 1994 stwierdzono 1 parę na wylęwisku nieczystości koło Białowieży.

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 12 IV 87 (EP), najpóźniejsze - 5 X 85 (EP) i 18 XII 70 (Borowski i Okołów 1988).

● Łyska *Fulica atra* L., 1758

FT	P	NG	FG
P	W	G	RO

Status. Nieregularnie bardzo nielicznie lęgowa.

Dane. 8 V 1984 stwierdzono wołającego samca na stawach w Białowieży. W 1987 para łysiek gniazdowała na J. Basen (EP).

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 23 III 1917 (Reichenov 1918), najpóźniejsza - 19 X 1923 (Karpiński 1935).

RODZINA: GRUIDAE - ŻURAWIE

● Żuraw *Grus grus* (L., 1758)

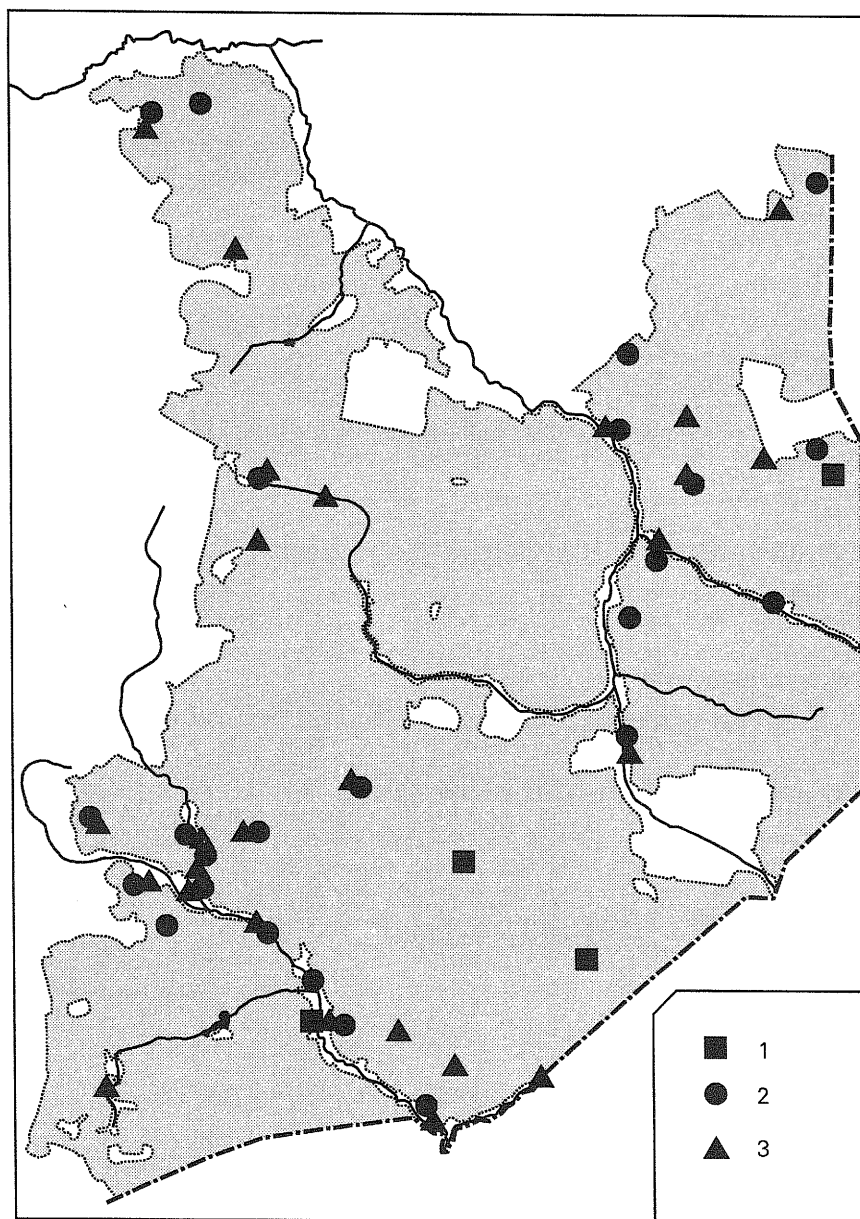
FT	P	NG	FG
P	R	G	E

Status. Regularnie nielicznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-87 liczebność oceniono na 24-25 par (zanotowano 24 stanowiska), a w latach 1991-94 - na 30-35 par (wykryto 9 nowych stanowisk).

Rozmieszczenie. Rozsiedlony nierównomiernie, najwięcej stanowisk znajduje się w dorzeczu Leśnej i w północno-wschodniej części Puszczy (ryc. 15).

Zagęszczenie. Leśne pow. krajobrazowe: 0-2,6 p./10 km² (tab. 14); doliny rzeczne: 0-0,4 p./km² (tab. 44).

Ryc. 15. Rozmieszczenie rewirów lęgowych żurawia (*Grus grus*) w latach 1981-94.
1 - lata 1981-84; 2 - lata 1985-90; 3 - lata 1991-94.

Fig. 15. Distribution of breeding sites of crane (*Grus grus*) in 1981-94.
1 - years 1981-84, 2 - years 1985-90, 3 - years 1991-94.

Biotop. Przede wszystkim olsy z bujnym runem szuwarowym, rzadziej brzeziny bagienne oraz zadrzewione odcinki dolin rzecznych.

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Przyłot przeciętnie 23 III (8 III - 3 IV; N = 11). Najwcześniejsza obserwacja - 8 III 1994 (P. Orzechowski), najpóźniejsza - 30 X 1986 (EP). Wyjątkowo zimuje; np. w I 1995 1 ptak przez szereg dni był widywany koło Białowieży (M. i T. Tokajukowie).

Inne dane. Gniazda znaleziono w oddz. 747, 483 i 191. Rodziny z nielotnymi młodymi napotkano 19 VI 1978 w oddz. 254 (W. Walankiewicz), 5 VIII 1985 w oddz. 602 i 28 V 1987 w oddz. 754 (EP)

RZĄD: CHARADRIIFORMES - SIEWKOWE

RODZINA: CHARADRIIDAE - SIEWKOWATE

● Sieweczka rzeczna *Charadrius dubius* Scop. 1786

FT	P	NG	FG
P	W	G	O

Status. Wyjątkowo lęgowa.

Dane. W V-VI 1977 stale obserwowano parę nad Narewką poniżej Białowieży (Tomiałojć 1995).

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy.

● Czajka *Vanellus vanellus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	R	G	O

Status. Regularnie nielicznie lęgowa.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 40-50 par (zanotowano maksymalnie 46 par).

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, głównie na polanach i w niektórych dolinach rzecznych.

Zagęszczenie. Doliny rzeczne - 0-2,6 p./km² (tab. 44). Polany osadnicze: 0,3-7,1 p./km² (tab. 33).

Biotop. Wilgotne łąki i pastwiska, bagna z wyłożoną zeszłoroczną roślinnością oraz pola uprawne na glebach gliniastych.

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Przyłot przeciętnie 9 III (21 II - 23 III; N = 11). Najwcześniejsza obserwacja - 14 II 1958, najpóźniejsza - 25 XI 1962 (Borowski i Okołów 1988).

RODZINA: *SCOLOPACIDAE* - BEKASOWATE● Bekas *Gallinago gallinago* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
H	R	G	O

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 210-240 par (stwierdzono łącznie 202 stanowiska).

Rozmieszczenie. Rozsiedlony nierównomiernie na całym obszarze Puszczy. Skupia się w dolinach rzek, na niektórych polanach i w dużych płatach podmokłych lasów.

Zagęszczenie. Doliny rzeczne: 2,6-8,8 p./km² (tab. 44). Polany osadnicze: 0-2,7 p./km² (tab. 33). Leśne pow. krajobrazowe: 0-9,5 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Ok. 70% populacji zasiedla podtopione turzycowiska w dolinach rzecznych i na polanach. Ok. 30% populacji gniazduje na terenach leśnych, zarówno wewnątrz olsów i brzezin bagiennych o rozrzedzonym drzewostanie i z bujnym runem turzycowym lub turzycowo-trzcinowym, jak też poręby i uprawy leśne na siedliskach podmokłych. Dowodem lęgowości w podmokłych lasach jest stwierdzenie 10 VI 1986 podlota na skraju olsu w oddz. 672, 800 m od terenu odlesionego (EP).

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Przylot przeciętnie 24 III (19 III - 31 III; N = 9). Najwcześniejsza obserwacja - 19 III 1978 (EP), najpóźniejsza - 11 XI 1974 (Borowski i Okołów 1988). W Muzeum Przyrodniczym w Białowieży znajduje się okaz z datą 25 XII 1934 (Karpiński 1935).

● Dubelt *Gallinago media* (L., 1787)

FT	P	NG	FG
P	R	G	O

Status. Prawdopodobnie nieregularnie bardzo nielicznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1982-94 liczebność oceniono na 3-8 samców.

Dane. 26 VI 1982 wykryto w dzień 3 ptaki (samce?) na tokowisku (w tym miejscu wydeptane place tokowe) w dolinie Chwyszczaja w oddz. 460. W 1985 regularnie notowano 1-2 tokujące samce przy źródłach rzeczki Złotej na Pol. Białowieskiej (Z. Lewartowski). 17 V 1986 obserwowano 1 ptaka w dobrym biotopie na Pol. Masiewskiej (EP). W 1987 stale słyszano 2 tokujące samce na pastwisku koło wsi Zastawa (Z. Lewartowski). W tym miejscu 1 tokującego samca spotkano również 4 VI 1994 (EP). Ponadto 12 VI 1991 stwierdzono 1 tokującego samca w dolinie Narewki w oddz. 129 (EP).

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 21 III 1978 (Borowski i Okołów 1988), najpóźniejsza - 21 VIII 1985 (EP).

● Słonka *Scolopax rusticola* L., 1758

FT	P	NG	FG
P	R	G	O

Status. Regularnie średnio licznie lęgowa.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 500-600 par.

Rozmieszczenie. Rozpowszechniona na całym obszarze leśnym Puszczy.

Zagęszczenie. Wyniki specjalnych liczeń: część pow. „BZ” (21,5 km²) - 8,1 p./10 km² w 1984, „MW” - 11,0 p./10 km² w 1986, „MS” - 9,9 p./10 km² w 1986.

Biotop. Lasy różnych typów. Głównie lasy podmokłe i grądy, ale również bory mieszane i świeże (prawdopodobnie przeważnie obniżenia terenu z nieco wilgotniejszymi glebami). Dowodem gniazdowania w borach na glebach mineralnych jest stwierdzenie 5 VIII 1987 rodziny (para + 3 nietotne juv.) w borze świeżym w oddz. 568, w odległości 1200 m od najbliższych siedlisk lęgowych (EP).

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 19 III 1978 (EP), najpóźniejsza - 17 XI 1974 (Borowski i Okołów 1988). W białowieskim Muzeum znajduje się okaz z datą 8 XII 1958.

← Kulik wielki *Numenius arquata* (L., 1758)

Status. Niełęgowy.

Dane. Fischer (1961) sądził, że w 1957 na Pol. Białowieskiej istniał rewir lęgowy. 22 V tego roku stwierdził tutaj 1 ptaka niepokojącego się wraz z czajkami na widok wałęsającego się psa. Prawdopodobnie jednak był to osobnik przelotny, bowiem Mrugasiewicz i Wołk (1958), którzy w tym samym roku prowadzili obserwacje w rejonie Białowieży, nie wykazali tego gatunku.

● Krwawodziób *Tringa totanus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	R	G	O

Status. Nieregularnie bardzo nielicznie lęgowy.

Dane. W latach 1985 i 1987 stwierdzono 1 terytorialną parę w dolinie Leśnej w oddz. 438 (EP).

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 19 III 1985 (EP).

● Samotnik *Tringa ochropus* L., 1758

FT	P	NG	FG
P	R	G	O

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 350-400 par (stwierdzono w sumie 274 stanowiska).

Rozmieszczenie. Rozpowszechniony na całym obszarze Puszczy, najliczniej zasiedla część południową i północno-wschodnią (ryc. 16).

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 60,5 p./100 km² p.o. i 67,2 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 7,8 p./10 km², lasy zagospodarowane - 7,9 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 1,9-16,4 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Przeważnie olsy i łęgi wzdłuż śródleśnych strumieni oraz obrzeża lasów przy zabagnionych dolinach rzecznych i przy śródleśnych bagnach. Niekiedy gniazduje w borach w odległości do 100 m od miejsc podmokłych (P. Orzechowski).

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Przylot przeciętnie 31 III (22 III - 5 IV; N = 9). Najwcześniejsza obserwacja - 22 III 1991, najpóźniejsza - 23 VIII 1978 (EP).

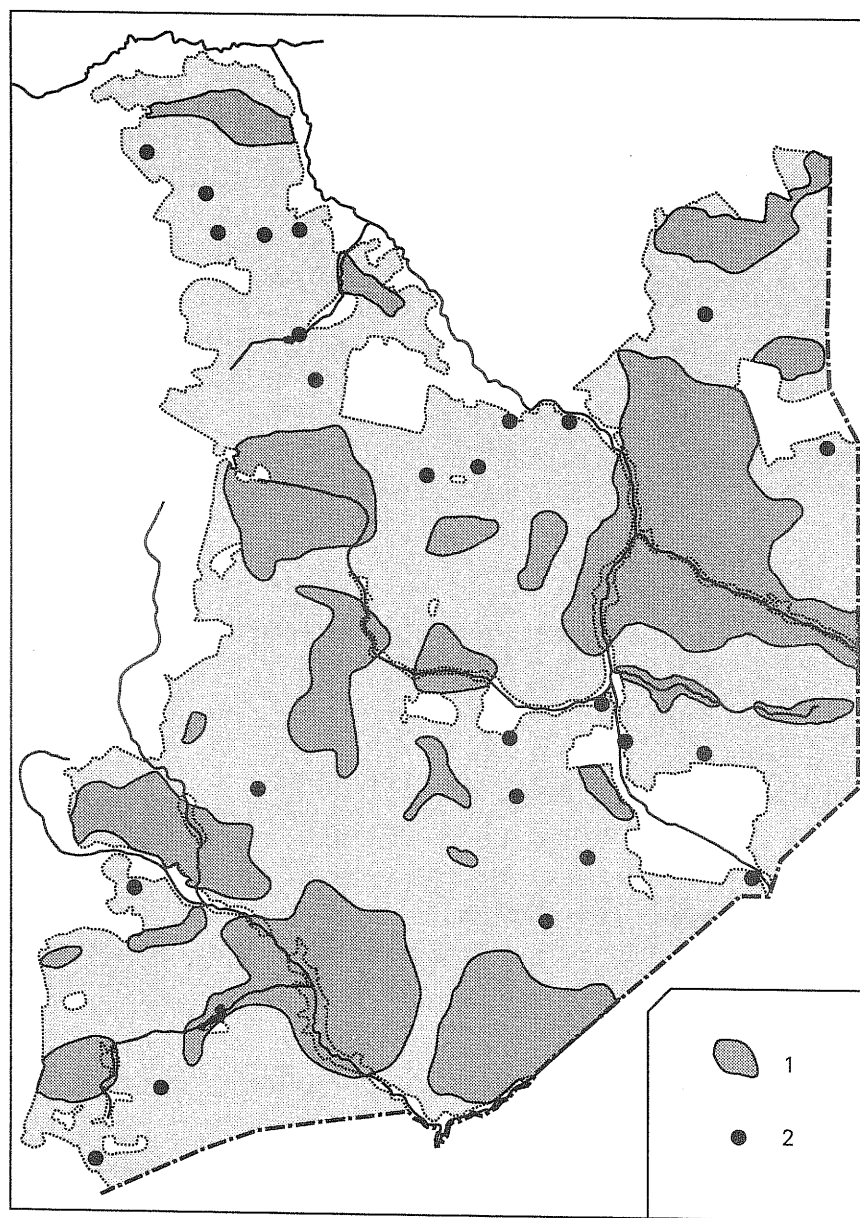
RODZINA: *STERNIDAE* - RYBITWY● Rybitwa zwyczajna *Sterna hirundo* L., 1758

FT	P	NG	FG
H	W	G	M

Status. Prawdopodobnie wyjątkowo lęgowy.

Dane. Od 14 V do 10 VII 1994 stale obserwowano parę rybitw na stawach i w dolinie Narewki na Pol. Białowieskiej. W tej samej okolicy w porze lęgowej (głównie VI) 1-2 ptaki były spotykane w 1969 (Matthes i Neubauer 1976), 1975 i 1977 (Borowski i Okołów 1988) oraz 2 VII 1984 (EP).

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 4 V 1975 (Borowski i Okołów 1988).

Ryc. 16. Rozmieszczenie lęgówisk samotnika (*Tringa ochropus*) w latach 1985-94.
1 - rejon lęgowy; 2 - pojedyncze stanowisko lęgowe.

Fig. 16. Distribution of breeding sites of green sandpiper (*Tringa ochropus*) in 1985-94.
1 - breeding area, 2 - single breeding site.

RZĄD: *COLUMBIFORMES* - GOŁĘBIERODZINA: *COLUMBIDAE* - GOŁĘBIE● Gołąb skalny *Columba livia* Gmel., 1789

FT	P	NG	FG
TS	W	H	R

Status. Współcześnie regularnie nielicznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 gniazdował w liczbie ok. 14 par.

Dane. Świnoroje - 8 p. w 1986 i 7 p. w 1991; Teremiski - 4 p. w 1994; Grudki - 2 p. w 1994; Skupowo - 1 p. w 1994. Ponadto w 1984 lub 1985 1 p. gniazdowała w Masiewie Starym. Według mieszkańców tych wsi „dzikie gołębie”, jak są określane, gniazdują w nich od wielu lat. Pochodzenie tych ptaków jest niejasne. Wśród nich są zarówno osobniki ubarwione jak typowe *C. livia*, jak też podobne do gołębi hodowlanych. Według informatora z Masiewa Starego para gniazdująca tam z pewnością nie pochodziła ze stad hodowlanych z tej wsi i sąsiedniego Masiewa Nowego.

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

● Siniak *Columba oenas* L., 1758

FT	P	NG	FG
ET	R	H	R

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-87 liczebność oceniono na 250-270 par (stwierdzono 219 stanowisk).

Rozmieszczenie. Rozsiedlony nierównomiernie na całym obszarze leśnym Puszczy (ryc. 17).

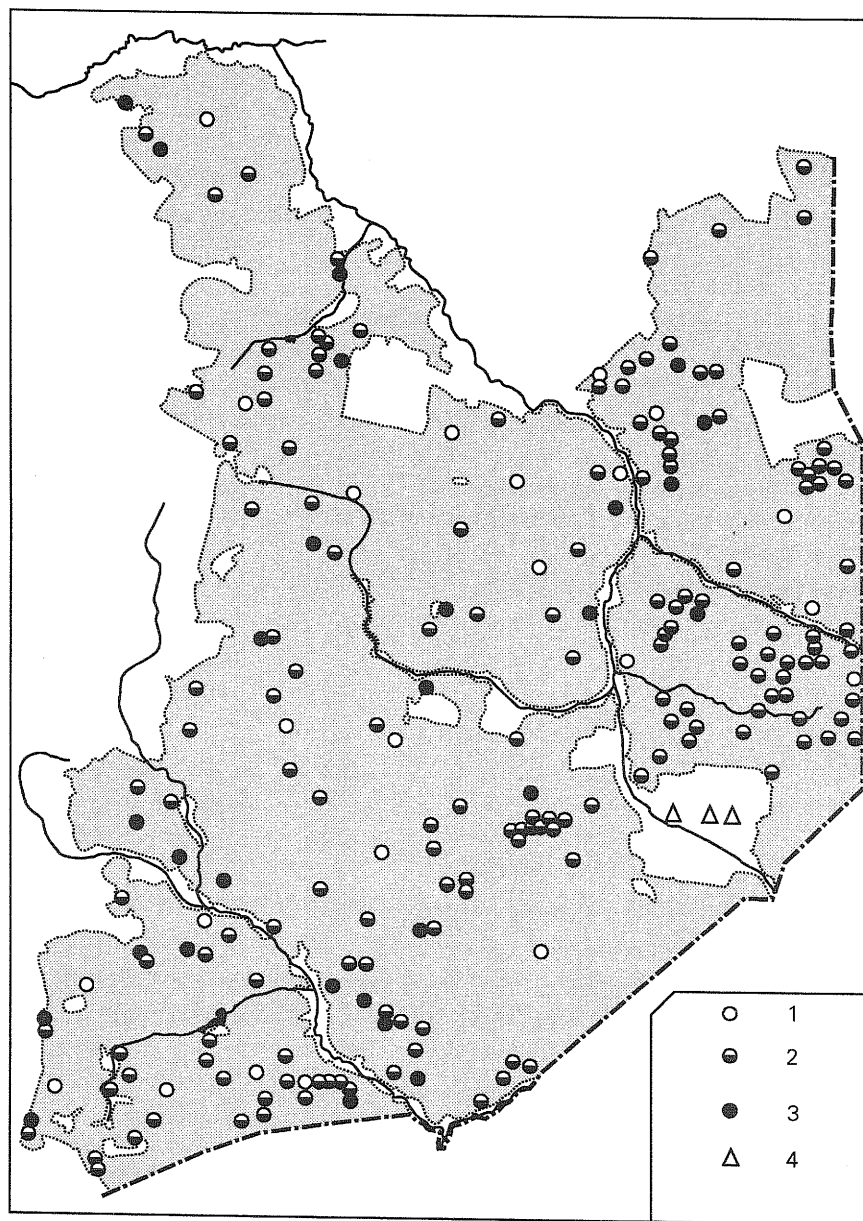
Zagęszczenie. Cała Puszcza: 41,9 p./100 km² p.o. i 46,6 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 8,4 p./10 km², lasy zagospodarowane - 4,4 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 2,6 - 5,7 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Stare lasy różnych typów. Preferuje bory, ale nierzadko gnieździ się również w grądach, łęgach i olsach. Pokarm zdobywa zarówno w lasach, jak i na polanach.

Gniazda. Sosna - 81,0%, jesion i olcha - po 9,5% (N=21).

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Przylot przeciętnie 19 III (13 III - 26 III; N = 8). Najwcześniejsza obserwacja - 13 III 1985 (EP), najpóźniejsza - 27 X 1975 (Borowski i Okołów 1988).

Inne dane. W 1977 stwierdzono kolonię 5 par w nie istniejącym już starodrzewie sosnowym w oddz. 594 A. W 1994 stwierdzono 3 terytorialne samce (bez samic?) w Białowieży (EP). Synantropijne występowanie siniaka w tej miejscowości jest znane od 1982 (L. Tomiałojć).

Ryc. 17. Rozmieszczenie rewirów lęgowych siniaka (*Columba oenas*) w latach 1985-94. 1 - gniazdowanie pewne; 2 - gniazdowanie prawdopodobne; 3 - gniazdowanie możliwe; 4 - rewiry samotnych samców w Białowieży.

Fig. 17. Distribution of breeding sites of stock dove (*Columba oenas*) in 1985-94. 1 - breeding certain, 2 - breeding probable, 3 - breeding possible, 4 - territories of single males in Białowieża.

● Grzywacz *Columba palumbus* L., 1758

FT	P	NG	FG
ET	R	T	R

Status. Regularnie licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 1400-1600 par.

Rozmieszczenie. Rozpowszechniony na całym obszarze Puszczy.

Zagęszczenie. Lasy naturalne BPN - 35,1 p./10 km², lasy zagospodarowane - 22,4 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 13,2-38,9 p./10 km² (tab. 14). Polany osadnicze: 0-0,9 p./km² (tab. 33).

Biotop. Lasy różnych typów. Preferuje grądy. Gniazduje także w parkach, zadrzewieniach i osiedlach ludzkich na polanach. Pokarm zdobywa głównie w lasach, pod okapem koron drzew. Na polanach żeruje relatywnie rzadko.

Charakter przebywania. Migrant krótkodystansowy. Przylot przeciętnie 18 III (7 III - 28 III; N = 9). Najwcześniejsza obserwacja - 7 III 1995 (EP), najpóźniejsza - 27 X 1974 (Borowski i Okołów 1988).

● Sierpówka *Streptopelia decaocto* (Friv., 1838)

FT	P	NG	FG
IA	W	T	R

Status. Regularnie nielicznie lęgowa. Po raz pierwszy gniazdowanie stwierdzono w 1972 (Borowski i Okołów 1988).

Liczebność. W latach 1987-94 liczebność oceniono na 20-25 par.

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie. Stwierdzona w Białowieży, Budach, Masiewie, Skupowie, Świnorojach i Teremiskach.

Zagęszczenie. Polany osadnicze: 0-1,3 p./km² (tab. 33). Białowieża - 1,1 p./10 ha.

Biotop. Osiedla ludzkie na większych polanach lub w sąsiedztwie większych pól.

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

Inne dane. Od 1985 wołające samce i niekiedy pary ptaków są notowane na skrajach lasów, a nawet w ich wnętrzu (L. Tomiałojć; EP). 28 V 1985 gruchającego samca stwierdzono w oddz. 254, 5 km od najbliższej osady i 1 km od skraju lasu.

● Turkawka *Streptopelia turtur* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
ET	R	T	R

Status. Regularnie średnio licznie lęgowa.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 500-550 par.

Rozmieszczenie. Rozpowszechniona na całym obszarze Puszczy, z tym że liczniej gniazduje na obrzeżach kompleksu leśnego.

Zagęszczenie. Lasy naturalne BPN - 4,0 p./10 km², lasy zagospodarowane - 9,6 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 5,1-21,6 p./10 km² (tab. 14). Polany osadnicze: 0-0,9 p./km² (tab. 33).

Biotop. Głównie bory i grądy, przeważnie w sąsiedztwie terenów odlesionych, poręb, młodników oraz wiatrołomów. Nieliczne pary gniazdują także w zadrzewieniach i laskach na polanach. 17 VI 1984 (L. Tomiałojć) i 18 V 1986 (EP) stwierdzono tokującego samca w Białowieży. Pokarm zdobywa zarówno na polanach (pola, ugory), jak też wewnątrz lasów (głównie w borach i suchszych grądach).

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Przylot przeciętnie 1 V (21 IV - 6 V; N = 13). Najwcześniejsza obserwacja - 21 IV 1989 (EP), najpóźniejsza - 10 IX 1923 (Karpiński 1935). Informacja Borowskiego i Okołowa (1988) o częstym spotykaniu wędrownych turkawek jeszcze w październiku nie jest wiarygodna.

RZĄD: CUCULIFORMES - KUKULKOWE

RODZINA: CUCULIDAE - KUKULKOWATE

● Kukułka *Cuculus canorus* L., 1758

FT	P	NG	FG
P	R	-	R

Status. Regularnie średnio licznie lęgowa.

Liczebność. W latach 1985-1994 liczebność terytorialnych samców oceniono na 500-550 sztuk. Liczba samic jest 3,5-4,5 razy niższa (stosunek liczby samców do liczby samic: BPN - 4,5 : 1, „MS” - 3,7 : 1, „MW” - 3,6 : 1); oceniono ją na 100-150 sztuk.

Rozmieszczenie. Rozpowszechniona na całym obszarze Puszczy.

Zagęszczenie. Lasy naturalne BPN - 9,5 samców/10 km², lasy zagospodarowane - 9,7 samców/10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 6,4 - 13,2 samców/10 km² (tab. 14). Polany osadnicze: 0 - 0,6 samców/km² (tab. 33).

Biotop. Lasy różnych typów. Preferuje lasy liściaste. Samice najliczniej występują w lasach na siedliskach lęgowych i wzdłuż dolin rzecznych.

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Przylot przeciętnie 20 IV (3 IV - 30 IV; N = 15). Najwcześniejsza obserwacja - 3 IV 1990 (Tomiałojć 1995), najpóźniejsza - 12 IX 1928 (Karpiński 1935).

RZĄD: *STRIGIFORMES* - SOWYRODZINA: *TYTONIDAE* - PŁOMYKÓWKI● Płomykówka *Tyto alba* (Scop., 1769)

FT	P	NG	FG
K	W	H	M

Status. Regularnie bardzo nielicznie lęgowa.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 1-3 pary.

Rozmieszczenie. Regularnie notowana w Białowieży, m. in. w 1976, 1977, 1980, 1981, 1983 i 1986 (Borowski i Okołów 1988; L. Tomiałoć; A. Domaszewicz). W 1983 i 1994 stwierdzono wołającego ptaka w Teremiskach (A. Domaszewicz). W 1993 widziano wołającego ptaka w Masiewie Starym (G. Siemakowicz).

Charakter przebywania. Gatunek częściowo osiadły.

RODZINA: *STRIGIDAE* - PUSZCZYKOWATE● Puchacz *Bubo bubo* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	R	G	M

Status. Regularnie bardzo nielicznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1977-94 występował w liczbie 2-3 par.

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie. W III 1977 słyszano puchacza w oddz. 1 (Z. Lewartowski). W latach 1983-87 notowano samca i samicę w rejonie rez. „Michnówka” (A. Domaszewicz; P. Orzechowski; EP; C. Bystrowski). W latach 1984-93 prawie corocznie stwierdzano puchacze w widłach Leśnej i Chwiszczeja (EP; P. Orzechowski; A. Domaszewicz).

Biotop. Urozmaicone lasy, o dużym udziale olsów, w pobliżu silnie zabagnionych dolin rzecznych.

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

Inne dane. Według Borowskiego i Okołowa (1988) w IV 1965 słyszano głos puchacza w oddz. 398. Aktualnie w tym miejscu ptak ten z całą pewnością nie występuje (L. Tomiałoć). W III 1980 słyszano głos prawdopodobnie tej sowy w oddz. 256 (A. Szwagrzak), jednak późniejsze obserwacje wieczorno-nocne nie wykazały puchacza w tym miejscu. W IV 1994 słyszano prawdopodobnie niestacjonarnego samca (brak późniejszych potwierdzeń) w oddz. 125 i 126 (W. Jędrzejewski; K. Zub). Informacja Fischera (1961) o znalezieniu przez miejscowego leśnika w 1936 gniazda z 2 piskletami w dziupli w dębie nie jest wiarygodna; obserwacja ta zapewne dotyczyła puszczyka.

● Sóweczka *Glaucidium passerinum* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
SK	R	H	M

Status. Regularnie nielicznie lęgowa.

Liczebność. Na podstawie wszystkich dostępnych informacji z lat 1972-94 liczebność oceniono na 30-50 par. W tym okresie zarejestrowano łącznie 38 miejsc występowania (stanowisk lęgowych?) sóweczki w porze lęgowej (Domaszewicz 1993; L. Tomiałojć; K. Wołk; W. Walankiewicz; J. Lontkowski; A. Szymura; K. Zub; A. Dmoch; EP).

Rozmieszczenie. Poznane niezbyt dokładnie. Sóweczka występuje lokalnie, głównie we wschodniej i południowej części Puszczy (ryc. 18).

Zagęszczenie. Lasy naturalne BPN - 2,4 p./10 km².

Biotop. Stare bory sosnowo-świerkowe i świerczyny na torfie; niekiedy stare drzewostany świerkowe na siedliskach grądowych.

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

Inne dane. Gniazda i rodziny sóweczek stwierdzono w sumie w 11 rewirach (L. Tomiałojć; W. Walankiewicz; A. Dmoch; A. Domaszewicz; K. Wołk; J. Lontkowski; K. Zub; A. Szymura).

● Pójdzka *Athene noctua* (Scop., 1769)

FT	P	NG	FG
TS	W	H	M

Status. Nieregularnie bardzo nielicznie lęgowa.

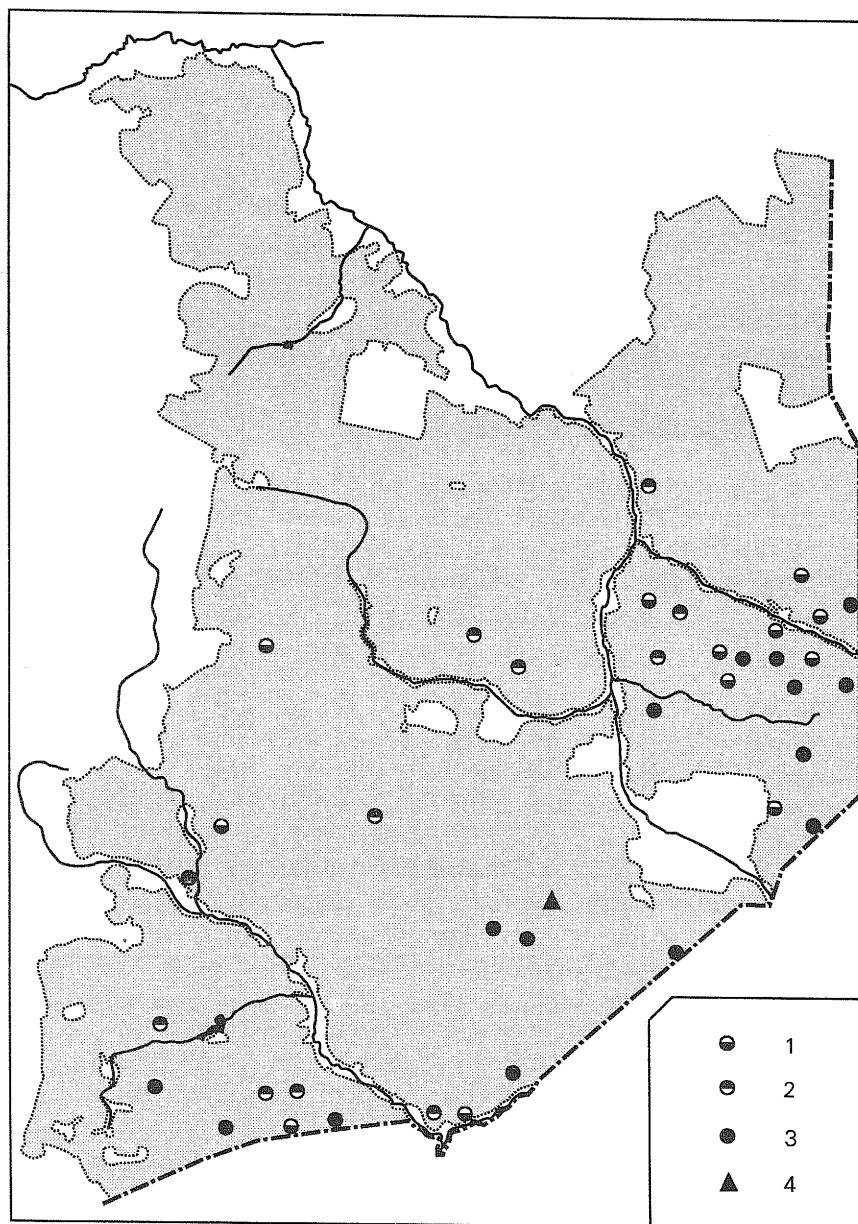
Liczebność. W latach 1983-94 występowała w liczbie 1-3 par.

Rozmieszczenie. W 1985 znaleziono jej gniazdo w kominie niezamieszkanego budynku w Białowieży (B. i W. Jędrzejewscy). W Białowieży zanotowano ją również 22 V 1957 (Fischer 1961) oraz w IV-V 1980 (Domaszewicz 1993). W IV 1983 dwukrotnie stwierdzono ją na małej Polanie Wygon (Domaszewicz 1993). 13 V 1994 zanotowano wołającego ptaka koło Skupowa (EP).

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

Inne dane. Informacja Borowskiego i Okołowa (1988), jakoby miała być słyszana 20 III 1974 w oddz. 135, nie jest wiarygodna i zapewne dotyczy sóweczki.

Ryc. 18. Rozmieszczenie rewirów lęgowych sóweczki (*Glaucidium passerinum*) w latach 1971-94. 1 - rewir stwierdzony w latach 1975-84; 2 - rewir stwierdzony w latach 1985-94; 3 - rewir zasiedlony w obu okresach; 4 - rewir zajęty przed 1975.

Fig. 18. Distribution of breeding sites of pygmy owl (*Glaucidium passerinum*) in 1971-94. 1 - territory occupied in 1975-84, 2 - territory occupied in 1985-94, 3 - territory occupied in both periods, 4 - territory occupied before 1975.

● Puszczyk *Strix aluco* L., 1758

FT	P	NG	FG
P	R	H	M

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1979-94 liczebność oceniono na 550-600 par. W tym okresie zarejestrowano łącznie 509 rewirów (Domaszewicz 1993; EP).

Rozmieszczenie. Rozpowszechniony na całym obszarze leśnym Puszczy (ryc. 19).

Zagęszczenie. Pow. krajobrazowe w lasach naturalnych BPN: „GN” - 17,2-21,1 p./10 km², „BN” - 10,1-11,7 p./10 km². Pow. krajobrazowe w lasach zagospodarowanych: „GZ” - 13,9 p./10 km², „MW” - 10,3-11,8 p./10 km², „MS” - 10,3 p./10 km², „BZ” - 5,6-6,1 p./10 km² (Domaszewicz 1993).

Biotop. Stare lasy różnych typów, preferuje grądy. Nielicznie zasiedla parki i osiedla ludzkie (Białowieża, Skupowo).

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

? Puszczyk mszarny *Strix nebulosa* J. F. Forster, 1772

Status. Niejasny.

Dane. Informacja o 2 gniazdach znalezionych w latach 1929-30 na wschód od Białowieży (Szczerkowski 1930) najprawdopodobniej dotyczy terenów leżących dziś w białoruskiej części Puszczy (na obrzeżach bagna „Dziki Nikor”). W VI 1953 obserwowano 1 ptaka w oddz. 283 (Borowski i Okołów 1988). 26 II 1985 widziano 1 ptaka koło Białowieży Towarowej (K. Zub). W dniach 3-26 V 1987 kilkakrotnie obserwowano 1 ptaka w dolinie Leśnej w oddz. 601 i 602 (Lontkowski et al. 1989). 10 VIII 1993 grupa belgijskich turystów stwierdziła polującego ptaka w dolinie Leśnej w oddz. 670 (Domaszewicz 1993). W żadnym z tych miejsc nie słyszano głosów godowych, pomimo specjalnych obserwacji ze stymulacją magnetofonem, a poszukiwania gniazd nie przyniosły rezultatu. Wobec tego zaliczenie tego ptaka do awifauny lęgowej naszej części Puszczy na razie nie jest uzasadnione.

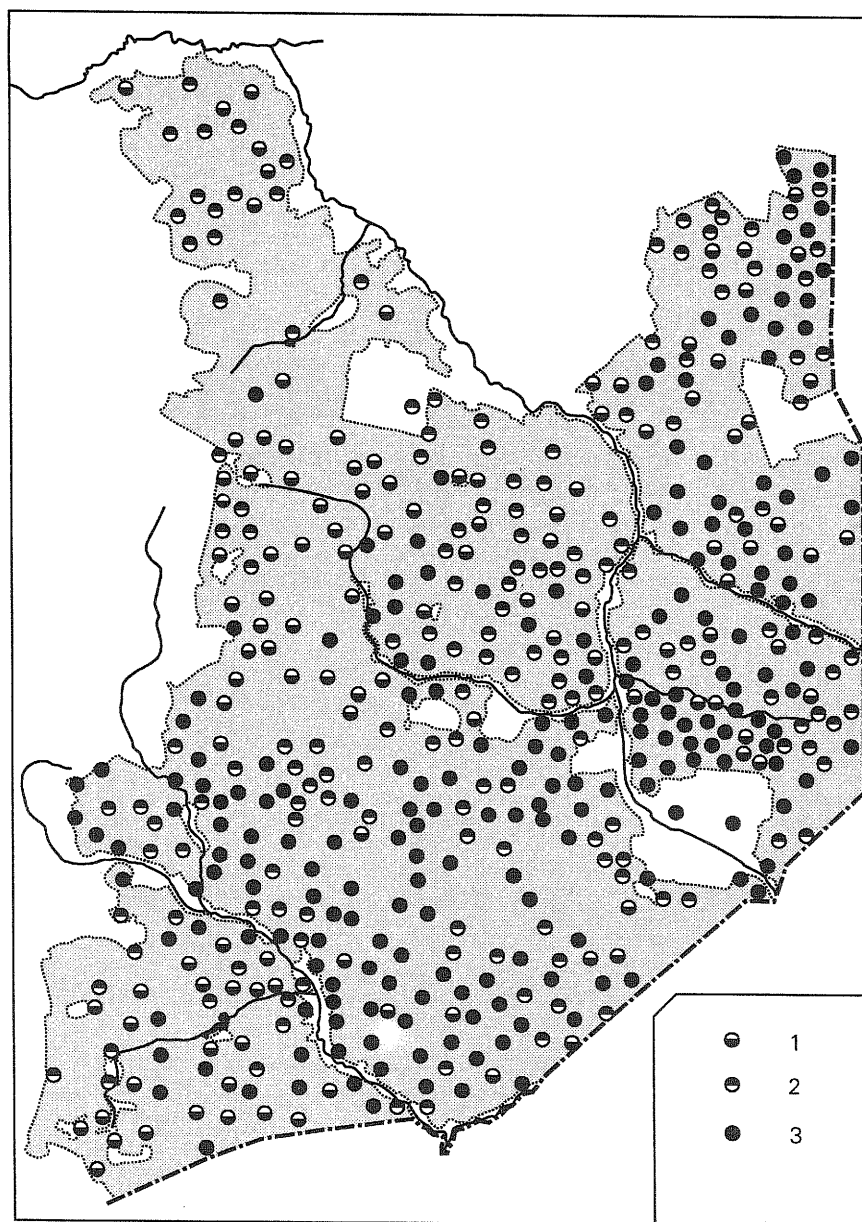
● Uszatka *Asio otus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
H	R	H	M

Status. Regularnie nielicznie lęgowy.

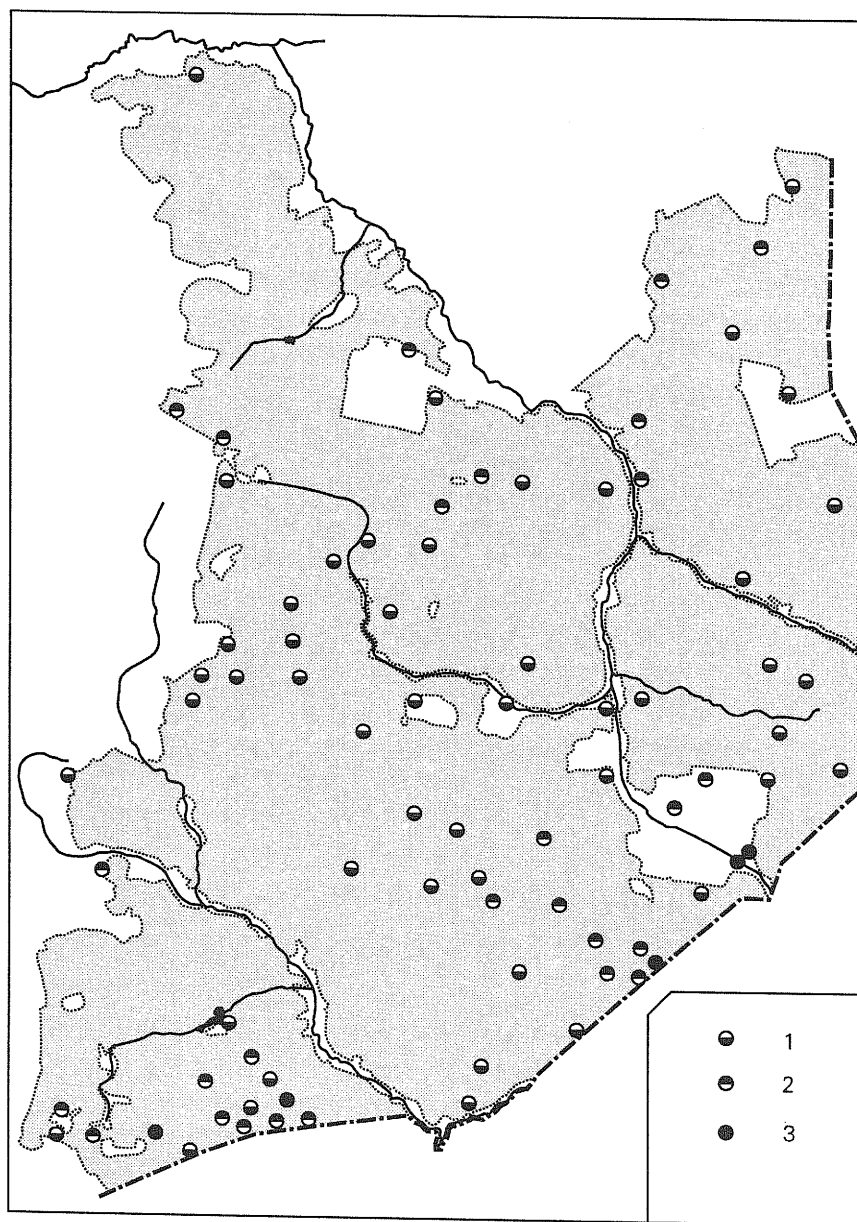
Liczebność. Zmienna. W latach 1983-94 prawdopodobnie oscylowała w granicach 30-70 par (Domaszewicz 1993; EP). W tym okresie zarejestrowano łącznie 81 stanowisk.

Rozmieszczenie. Rozsiedlona nierównomiernie na całym obszarze Puszczy. Nie wykazuje wyraźnego związku ze skrajem kompleksu leśnego (ryc. 20).

Ryc. 19. Rozmieszczenie rewirów lęgowych puszczyka (*Strix aluco*) w latach 1979-94. 1 - rewir stwierdzony w latach 1979-84; 2 - rewir stwierdzony w latach 1985-94; 3 - rewir zasiedlony w obu okresach.

Fig. 19. Distribution of breeding sites of tawny owl (*Strix aluco*) in 1979-94. 1 - territory occupied in 1979-84, 2 - territory occupied in 1985-94, 3 - territory occupied in both periods.

Ryc. 20. Rozmieszczenie rewirów lęgowych uszatki (*Asio otus*) w latach 1979-94. 1 - rewir stwierdzony w latach 1979-84; 2 - rewir stwierdzony w latach 1985-94; 3 - rewir zasiedlony w obu okresach.

Fig. 20. Distribution of breeding sites of long eared owl (*Asio otus*) in 1979-94. 1 - territory occupied in 1979-84, 2 - territory occupied in 1985-94, 3 - territory occupied in both periods.

Zagęszczenie. Pow. „BZ” - 1,5 p./10 km² w 1983, BPN - 0,9 p./10 km² w 1983, Pol. Białowieska - 2,2 p./10 km² w 1987 (Domaszewicz 1993; EP).

Biotop. Głównie bory, zarówno w sąsiedztwie terenów nieleśnych, jak też wewnątrz kompleksu leśnego, zazwyczaj w miejscach urozmaiconych porębami i uprawami leśnymi. Niekiedy gniazduje także w głębi zwartych starodrzewów, np. w 1983 stwierdzono rodzinę w oddz. 446, 700 m od najbliższej uprawy leśnej (EP). Gniazduje również w zadrzewieniach na Pol. Białowieskiej.

Charakter przebywania. Gatunek częściowo osiadły.

← Sowa błotna *Asio flammeus* (Pont., 1763)

Status. Nielegowa.

Dane. Fischer (1961) powołując się na miejscowego informatora podaje, że była spotykana w porze lęgowej w dolinie Leśnej. Informacja ta jest zbyt lakoniczna, aby na jej podstawie móc cokolwiek wnioskować o gniazdowaniu. Gniazdowanie, nawet sporadyczne, w wąskiej i otoczonej zwartymi lasami dolinie Leśnej wydaje się być mało prawdopodobne.

● Włochatka *Aegolius funereus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
SK	R	H	M

Status. Regularnie nielicznie lęgowa.

Liczebność. W latach 1983-94 liczebność oceniono na 25-40 par. W latach 1976-94 zarejestrowano łącznie 43 stanowiska (Domaszewicz 1993; L. Tomiałojć; EP).

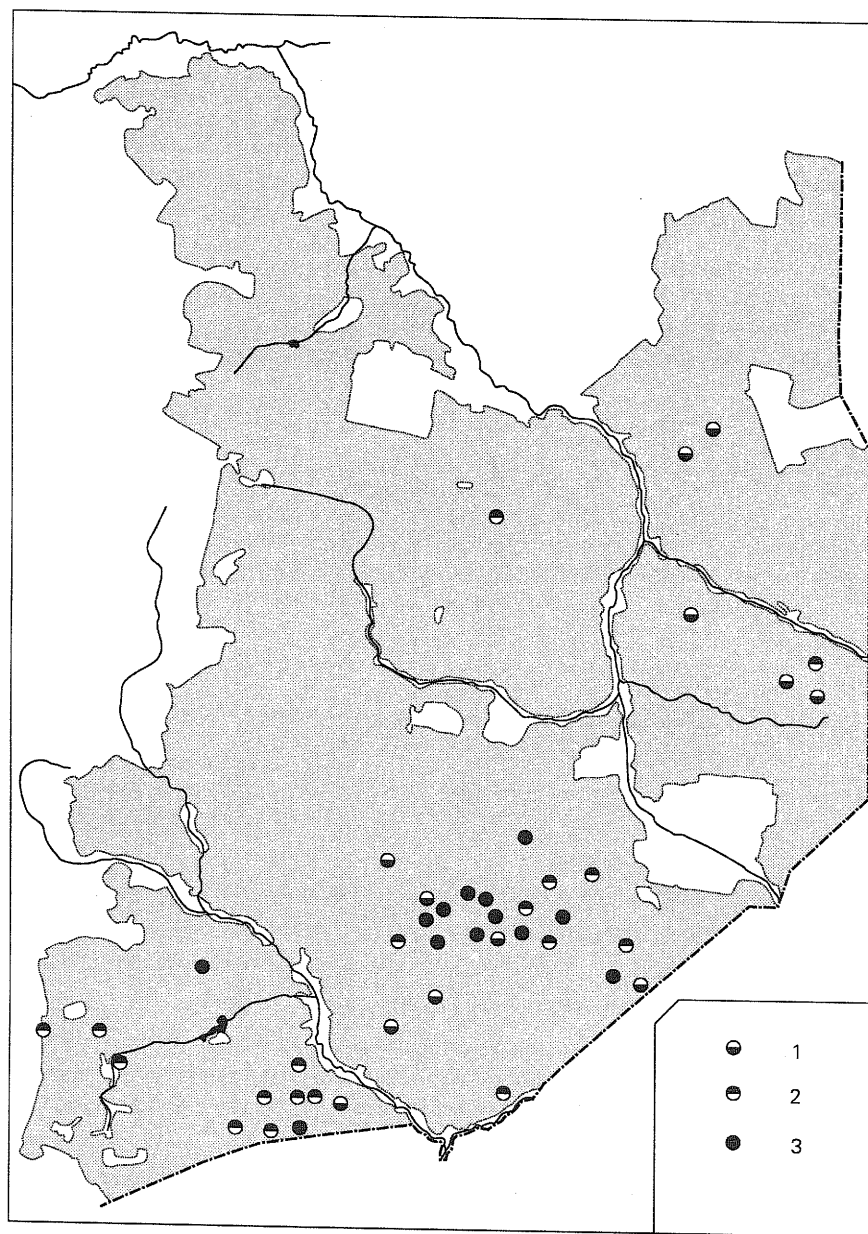
Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, głównie w rozległych płatach borów (ryc. 21).

Zagęszczenie. Pow. „BZ” - 4,5 p./10 km² w 1983 (Domaszewicz 1993).

Biotop. Głównie rozległe płaty borów sosnowo-świerkowych, zarówno urozmaiconych porębami i młodnikami, jak też całkowicie zwarte (BPN). Niekiedy terytorialne samce notowano w niedużych fragmentach starodrzewów sosnowych otoczonych grądami i podmokłymi lasami.

Charakter przebywania. Gatunek częściowo osiadły.

Inne dane. Zajęte dziuple i rodziny włochatek stwierdzono w 7 miejscach (Domaszewicz 1993; EP).

Ryc. 21. Rozmieszczenie rewirów lęgowych włochatki (*Aegolius funereus*) w latach 1976-94. 1 - rewir stwierdzony w latach 1976-84; 2 - rewir stwierdzony w latach 1985-94; 3 - rewir zasiedlony w obu okresach.

Fig. 21. Distribution of breeding sites of Tengmalm's owl (*Aegolius funereus*) in 1976-94. 1 - territory occupied in 1976-84, 2 - territory occupied in 1985-94, 3 - territory occupied in both periods.

RZĄD: *CAPRIMULGIFORMES* - LELKOWERODZINA: *CAPRIMULGIDAE* - LELKI● Lelek *Caprimulgus europaeus* L., 1758

FT	P	NG	FG
P	R	G	O

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 250-280 par.

Rozmieszczenie. Rozpowszechniony w zagospodarowanej części Puszczy. Na terenie BPN współcześnie nie stwierdzony (EP; L. Tomiałojć).

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 42,7 p./100 km² p.o. i 47,5 p./100 km² p.l. Lasy zagospodarowane: 5,7 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 0-10,4 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Bory świeże, mieszane i suche oraz rzadziej wilgotne, urozmaicone porębami, uprawami leśnymi i młodnikami. W 1987 stwierdzono terytorialnego samca w tzw. „zapustach” osikowo-brzozowych na dawnych polach na Pol. Masiewskiej (EP).

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Najwcześniejsza obserwacja - 22 IV 1978 (EP), najpóźniejsza - 23 IX 1983 (T. Lippoman).

RZĄD: *APODIFORMES* - KRÓTKONOGIERODZINA: *APODIDAE* - JERZYKI● Jerzyk *Apus apus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	R	H	O

Status. Regularnie licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 600-700 par.

Rozmieszczenie. Rozsiedlony nierównomiernie na całym obszarze Puszczy.

Zagęszczenie. Lasy naturalne BPN - 19,9 p./10 km²; lasy zagospodarowane - 9,1 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 1,5-17,4 p./10 km² (tab. 14). Polany osadnicze: 0-4,2 p./km² (tab. 33). Białowieża - 3,8 p./10 ha.

Biotop. Ok. 90% populacji występuje w lasach, zasiedlając głównie stare łęgi i grądy oraz rzadziej olsy i bory. Ok. 10% populacji zamieszkuje osiedla ludzkie.

Gniazda. W lasach zajęte dziuple stwierdzono w dębie (grąd niski), olszy i jesionie (łęg), osice (naturalny bór mieszany) i sośnie (bór wilgotny). Na początku lat 80. kilka par regularnie gniazdowało w budkach lęgowych rozwieszonych na tzw. „Starej Cegielni” koło Białowieży.

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Przyłot przeciętnie 11 V (6 V - 18 V; N = 12). Najwcześniejsza obserwacja - 5 V 1952 (Borowski i Okołów 1988), najpóźniejsza - 23 IX 1996 (A. Szymura).

Inne dane. W lasach występuje zazwyczaj parakolonijnie, przeważnie w luźnych skupieniach po 2-5 par i nierzadko pojedynczymi parami.

RZĄD: CORACIIFORMES - KRASKOWE

RODZINA: ALCEDINIDAE - ZIMORODKI

● Zimorodek *Alcedo atthis* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
SS	R	H	M

Status. Regularnie bardzo nielicznie lęgowy.

Liczebność. Zmienna. W latach 1985-87 tylko 1 para. W 1991 - 5 par.

Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, na niektórych odcinkach rzek: Narewka od ujścia Łutowni do Gruszek - 1-4 p., Perebel poniżej J. Basen - 0-1 p.

Zagęszczenie. Narewka - 0,4-1,8 p./10 km biegu rzeki.

Biotop. Odcinki rzek o dość czystych wodach, brzegach porośniętych krzewami i z urwiskami brzegowymi.

Gniazda. Norki lęgowe dąży przeważnie w urwiskach brzegowych rzek (N=6). W 1994 znaleziono gniazdo z młodymi w wykrocie jesionu wewnątrz starego łęgu (80 m od skraju lasu, przy ujściu Orłówki do Narewki).

Charakter przebywania. Gatunek częściowo osiadły.

RODZINA: *CORACIIDAE* - KRASKI● Kraska *Coracias garrulus* L., 1758

FT	P	NG	FG
ET	W	H	O

Status. Wymarła. Gniazdowała do 1977.

Dane. W VII 1977 znaleziono gniazdo z młodymi w sośnie w oddz. 594A (EP). Borowski i Okołów (1988) podają z lat 70. 4 obserwacje czerwcowe i informację o gnieździe w dębie prawdopodobnie z tego okresu na Pol. Białowieskiej. Dawniej jako lęgowa podawana przez Reichenova (1918), Tischlera (1943b), Karpińskiego (1935) i Fischera (1961).

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy.

RODZINA: *UPUPIDAE* - DUDKI● Dudek *Upupa epops* L., 1758

FT	P	NG	FG
SS	R	H	O

Status. Regularnie nielicznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 8-10 par.

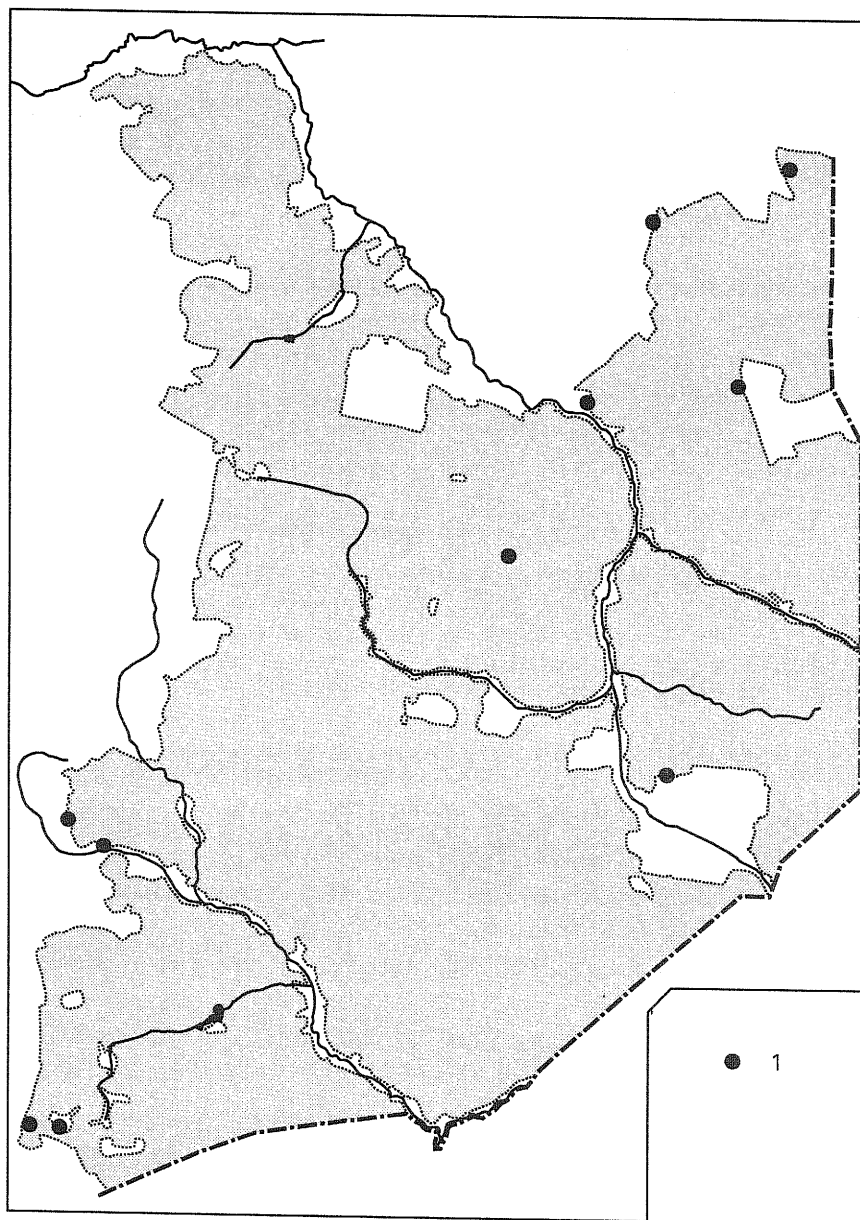
Rozmieszczenie. Występuje lokalnie, głównie na obrzeżach Puszczy i na skrajach lasów przy niektórych polanach (ryc. 22).

Zagęszczenie. Leśne pow. krajobrazowe: 0-0,9 p./10 km² (tab. 14). Polany osadnicze: 0-0,2 p./km² (tab. 33).

Biotop. Przeważnie skraje lasów przy pastwiskach i ugorach. Tylko 2 stanowiska były zlokalizowane wewnątrz lasów, w częściowo wypalonym borze suchym na wydmach (oddz. 2) i przy żwirowni (oddz. 219).

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Przylot przeciętnie 11 IV (2 IV - 20 IV; N = 11). Najwcześniejsza obserwacja - 2 IV 1986 (EP), najpóźniejsza - 2 XI 1967 (Borowski i Okołów 1988).

Inne dane. W VI 1969 regularnie notowano samca przy ujściu Łutowni (Matthes i Neubauer 1976). W latach 1952 i 1955 znaleziono jego gniazda w Parku Pałacowym w Białowieży (Borowski i Okołów 1988).

Ryc. 22. Rozmieszczenie rewirów lęgowych dudka (*Upupa epops*) w latach 1985-94. 1 - 1 para lęgowa.

Fig. 22. Distribution of breeding sites of hoopoe (*Upupa epops*) in 1985-94. 1 - single breeding pair.

RZĄD: *PICIFORMES* - DZIĘCIOŁOWERODZINA: *PICIDAE* - DZIĘCIOŁY● Krętogłów *Jynx torquilla* L., 1758

FT	P	NG	FG
P	R	H	O

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 190-220 par (stwierdzono łącznie 125 stanowisk).

Rozmieszczenie. Rozpowszechniony na większości obszaru Puszczy (poza BPN), ale rozsielony nierównomiernie.

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 33,1 p./100 km² p.o. i 36,7 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 1,1 p./10 km², lasy zagospodarowane - 3,9 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 2,2-4,9 p./10 km² (tab. 14). Polany osadnicze: 0-0,8 p./km² (tab. 33).

Biotop. Głównie obrzeża starodrzewów, zwłaszcza borowych i grądowych oraz rzadziej podmokłych, przy porębach, dolinach rzek i polanach. Gniazduje również w zadrzewieniach i parkach na dużych polanach.

Gniazda. Dąb - 33,4%, budka lęgowa - 22,2%, brzoza, osika, olcha i świerk - po 11,1% (N=9).

Charakter przebywania. Migrant dalekodystansowy. Przyłot przeciętnie 20 IV (10 IV - 26 IV; N = 14). Najwcześniejsza obserwacja - 5 IV (rok?) (Borowski i Okołów 1988).

● Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus* Gmel., 1788

FT	P	NG	FG
P	R	H	O

Status. Regularnie nielicznie lęgowy.

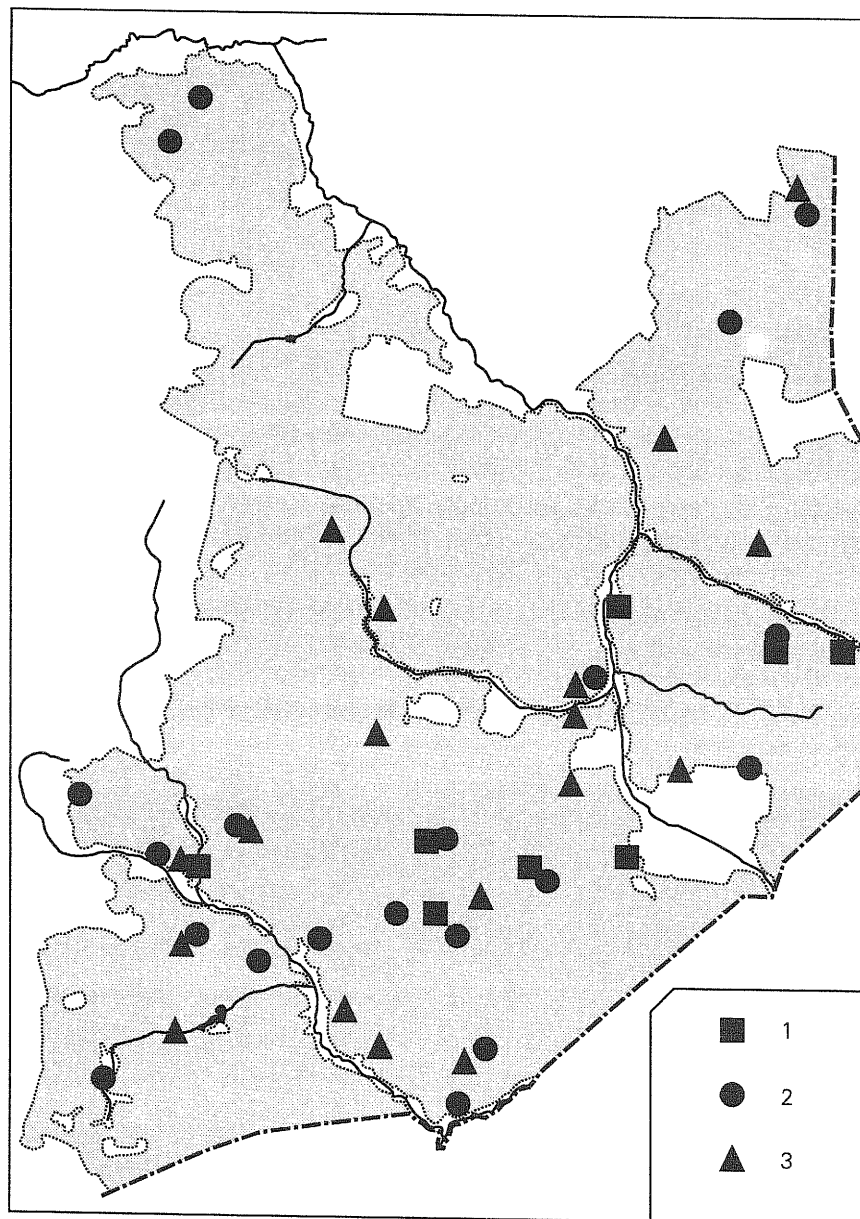
Liczebność. W latach 1985-87 liczebność oceniono na 20-25 par (zanotowano 20 stanowisk). W latach 1991-94 liczebność oceniono na 30-35 par (wykryto 11 nowych stanowisk).

Rozmieszczenie. Rozsielony nierównomiernie na całym obszarze Puszczy. Najliczniej występuje w części wschodniej i południowej (ryc. 23).

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 3,6-5,2 p./100 km² p.o. i 4,0-5,8 p./100 km² p.l. Leśne pow. krajobrazowe: 0,7-1,1 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Głównie stare rozległe lasy podmokłe o rozrzedzonym drzewostanie i urozmaicone fragmentami suchszych siedlisk. Niektóre stanowiska leżały pośród dominujących borów urozmaiconych niedużymi fragmentami łąk i lasów podmokłych.

Charakter przebywania. Gatunek częściowo osiadły.

Ryc. 23. Rozmieszczenie rewirów lęgowych dzięcioła zielonosiwego (*Picus canus*) w latach 1976-94.
1 - lata 1976-84; 2 - lata 1985-90; 3 - lata 1991-94.

Fig. 23. Distribution of breeding sites of grey-headed woodpecker (*Picus canus*) in 1976-94.
1 - years 1976-84; 2 - years 1985-90; 3 - years 1991-94.

Inne dane. Rodziny stwierdzono 3 VII 1987 w oddz. 513 (młode jeszcze słabo latające) i 7 VII 1991 w oddz. 247. 18 V 1994 obserwowano samca przy świeżej dziupli w jesionie w oddz. 672 (EP).

● Dzięcioł zielony *Picus viridis* L., 1758

FT	P	NG	FG
E	R	H	O

Status. Regularnie nielicznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 35-40 par (zanotowano łącznie 38 stanowisk).

Rozmieszczenie. Rozsiedlony nierównomiernie na całym obszarze Puszczy (ryc. 24).

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 6,0 p./100 km² p.o. i 6,7 p./100 km² p.l. Leśne pow. krajobrazowe: 0,7-1,3 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Najczęściej pocięte porębami i uprawami leśnymi stare drzewostany na terenach zróżnicowanych siedliskowo, zazwyczaj o dużym udziale siedlisk borowych. Także obrzeża lasów przy pastwiskach i ugorach na polanach i na skraju Puszczy.

Charakter przebywania. Gatunek częściowo osiadły.

Inne dane. Zajęte dziuple i rodziny stwierdzono w oddz. 2, 68, 84, 92, 598 i 628.

● Dzięcioł czarny *Dryocopus martius* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	R	H	O

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 300-320 par (stwierdzono łącznie 232 rewiry).

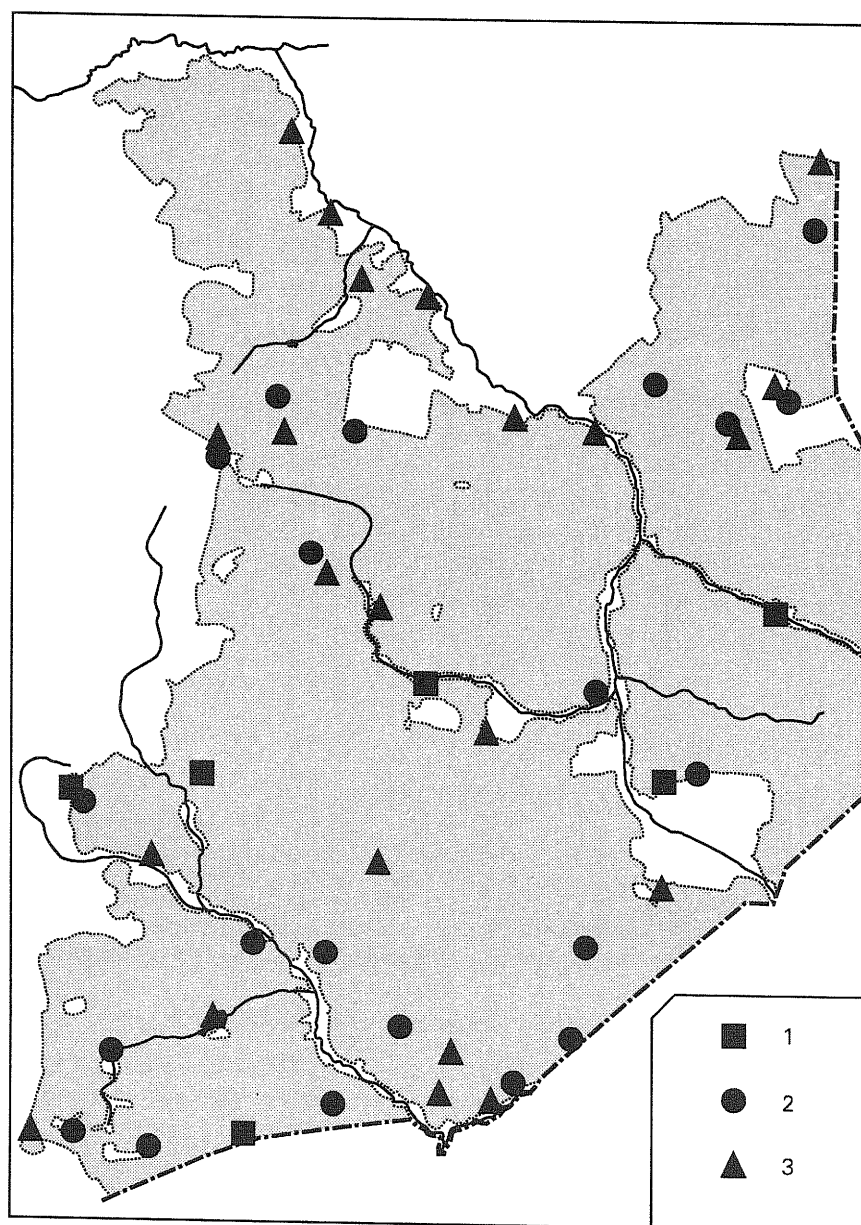
Rozmieszczenie. Rozsiedlony dość równomiernie na całym obszarze Puszczy.

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 50,0 p./100 km² p.o. i 55,6 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 7,8 p./10 km², lasy zagospodarowane - 5,4 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 3,1-7,0 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Stare lasy różnych typów, preferuje bory.

Gniazda. Sosna - 49,2%, osika - 15,4%, olcha - 10,8%, grab - 7,7%, jesion - 6,2%, lipa i świerk - po 3,1%, dąb, brzoza i klon - po 1,5 % (N=65) (Wesołowski i Tomiałojć 1986; EP).

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

Ryc. 24. Rozmieszczenie rewirów lęgowych dzięcioła zielonego (*Picus viridis*) w latach 1976-94. 1 - lata 1976-84; 2 - lata 1985-90; 3 - lata 1991-94.

Fig. 24 Distribution of breeding sites of green woodpecker (*Picus viridis*) in 1976-94. 1 - years 1976-84; 2 - years 1985-90; 3 - years 1991-94.

● **Dzięcioł duży** *Dendrocopos major* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
P	R	H	O

Status. Regularnie licznie lęgowy.

Liczebność. Rozpowszechniony na całym obszarze Puszczy.

Rozmieszczenie. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 2700-3300 par.

Zagęszczenie. Pow. próbne w lasach naturalnych BPN: pow. łęgowe i olsowe - 0,3-2,0 p./10 ha, pow. grądowe - 0,2-1,5 p./10 ha, pow. borowe - 0-1,0 p./10 ha (Tomiałojć et al. 1984; Tomiałojć i Wesołowski 1994). Transekty w lasach zagospodarowanych: „G I” - 0,7-0,8 p./10 ha, „G II” - 0,6-0,7 p./10 ha, „LO” - 0,7-0,8 p./10 ha, „B” - 0,3-0,4 p./10 ha (tab. 3). Park Pałacowy w Białowieży - 0,6 p./10 ha.

Biotop. Lasy różnych typów. Preferuje drzewostany liściaste i mieszane. Gniazduje także w parkach Białowieży.

Gniazda. Osika - 37,4%, olcha - 28,3%, dąb - 9,7%, grab - 9,0%, brzoza - 4,0%, jesion - 3,7%, sosna - 3,7%, świerk - 2,3%, klon - 1,3%, lipa i kasztanowiec - po 0,3% (N=300) (Wesołowski i Tomiałojć 1986; EP; K. Zub).

Charakter przebywania. Gatunek częściowo osiadły.

● **Dzięcioł średni** *Dendrocopos medius* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
E	R	H	O

Status. Regularnie licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 1100-1300 par.

Rozmieszczenie. Rozpowszechniony na całym obszarze leśnym Puszczy, ale rozsiedlony nierównomiernie.

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 193,5 p./100 km² p.o. i 215,1 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 49,0 p./10 km², lasy zagospodarowane - 16,5 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 4,5-40,3 p./10 km² (tab. 14). Pow. próbne w lasach naturalnych BPN: pow. łęgowe i olsowe - 0,2-1,2 p./10 ha, pow. grądowe - 0,4-1,6 p./10 ha (Tomiałojć et al. 1984; Tomiałojć i Wesołowski 1994).

Biotop. Prawie wyłącznie stare lasy, głównie grądy i nierzadko łęgi. Lokalnie gniazduje w starych olsach i borach mieszanych o dużym udziale dębu.

Gniazda. Dąb - 32,4%, grab - 23,7%, olcha - 19,3%, jesion - 8,8%, świerk - 3,5%, lipa - 1,7%, brzoza i wiąz - po 0,9%, nieoznaczone martwe drzewa - 4,4% (N=114) (Wesołowski i Tomiałojć 1986; EP).

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

Tabela 3. Liczebność i zagęszczenie najliczniejszych gatunków ptaków lęgowych na transektach w Puszczy Białowieskiej w latach 1994 i 1996. GI, GII, LO, B - patrz tab.2.

Tab. 3. Number and density of more numerous breeding bird species on the transects in Białowieża Forest in 1994 and 1996. GI, GII, LO, B - see tab.2; 1 - species, 2 - symbol of transect, 3 - number of pairs, 4 - pairs per 10 ha.

Gatunek (1)	Symbol transektu (2)															
	GI				G II				LO				B			
	1994		1996		1994		1996		1994		1996		1994		1996	
	N par (3)	p./10 ha (4)	N par (3)	p./10 ha (4)	N par (3)	p./10 ha (4)	N par (3)	p./10 ha (4)	N par (3)	p./10 ha (4)	N par (30) (4)	p./10 ha (4)	N par (3)	p./10 ha (4)	N par (3)	p./10 ha (4)
<i>Fringilla coelebs</i>	66	10,3	62	9,7	75	9,6	73	9,4	66,5	9,9	67,5	10,1	52,5	7,1	48,5	6,6
<i>Erithacus rubecula</i>	34,5	5,4	37,5	5,9	44	5,6	49	6,3	40,5	6,0	43,5	6,5	33,5	4,5	35	4,7
<i>Turdus philomelos</i>	28	4,4	26,5	4,1	32	4,1	31	4,0	23	3,4	23,5	3,5	15,5	2,1	16,5	2,2
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	25,5	4,0	21	3,3	32,5	4,2	25,5	3,3	25	3,7	21	3,1	24	3,2	20,5	2,8
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	18	2,8	21	3,3	11,5	1,5	16,5	2,1	10,5	1,6	14,5	2,2	0,5	0,1	1	0,1
<i>Parus major</i>	16,5	2,6	16	2,5	18,5	2,4	19,5	2,5	17,5	2,6	19,5	2,9	5	0,7	6	0,8
<i>Sylvia atricapilla</i>	15	2,3	20,5	3,2	19	2,4	20,5	2,6	27	4,0	26,5	3,9	8,5	1,1	9,5	1,3
<i>Ficedula albicollis</i>	17	2,7	20	3,1	5,5	0,7	6,5	0,8	19,5	2,9	24	3,6	-	-	-	-
<i>Phylloscopus collybita</i>	13,5	2,1	18	2,8	16	2,0	20,5	2,6	26	3,9	26,5	3,9	14	1,9	17,5	2,4
<i>Parus caeruleus</i>	13	2,0	14	2,2	16,5	2,1	18	2,3	15	2,2	17	2,5	1	0,1	-	-
<i>Sylvia borin</i>	11,5	1,8	14,5	2,3	10	1,3	10,5	1,3	12,5	1,9	13	1,9	1	0,1	1	0,1
<i>Turdus merula</i>	11	1,7	13	2,0	14	1,8	15	1,9	17,5	2,6	19,5	2,9	5,5	0,7	6	0,8
<i>Certhia familiaris</i>	8,5	1,3	9,5	1,5	9,5	1,2	11	1,4	13	1,9	12,5	1,9	8	1,1	7,5	1,0
<i>Troglodytes troglodytes</i>	7	1,1	6,5	1,0	9,5	1,2	10,5	1,3	21,5	3,2	18	2,7	1	0,1	1	0,1
<i>Sitta europaea</i>	6	0,9	7,5	1,2	4,5	0,6	6,5	0,8	11	1,6	12	1,8	0,5	0,1	+	+
<i>Parus palustris</i>	6	0,9	9	1,4	6	0,8	7,5	1,0	9,5	1,4	10,5	1,6	-	-	0,5	0,1
<i>Regulus regulus</i>	6	0,9	9,5	1,5	13,5	1,7	17	2,2	10	1,5	9,5	1,4	18,5	2,5	19,5	2,6
<i>Prunella modularis</i>	4,5	0,7	8,5	1,3	8,5	1,1	9,5	1,2	16,5	2,5	14,5	2,2	8	1,1	9,5	1,3
<i>Dendrocopos major</i>	4,5	0,7	5	0,8	5,5	0,7	5	0,6	4,5	0,7	5,5	0,8	2,5	0,3	3	0,4
<i>Garrulus glandarius</i>	3	0,5	4,5	0,7	3	0,4	4,5	0,6	2,5	0,4	3	0,4	2,5	0,3	4	0,5
<i>Parus cristatus</i>	1	0,2	0,5	0,1	2,5	0,3	1	0,1	1,5	0,2	2	0,3	10,5	1,4	9,5	1,3
<i>Parus ater</i>	?	?	1,5	0,2	?	?	3	0,4	?	?	2,5	0,4	?	?	7,5	1,0
<i>Muscicapa striata</i>	?	?	4	0,6	?	?	2,5	0,3	?	?	10	1,5	?	?	3	0,4

● **Dzięcioł białogrzbiety** *Dendrocopos leucotos* (Bechst., 1803)

FT	P	NG	FG
P	R	H	O

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 190-210 par (stwierdzono łącznie 197 stanowisk).

Rozmieszczenie. Rozsiedlony nierównomiernie na prawie całym obszarze Puszczy (ryc. 25).

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 32,3 p./100 km² p.o. i 35,8 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 8,4 p./10 km², lasy zagospodarowane - 3,0 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 1,1-5,1 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Przede wszystkim stare łągi i olsy oraz grądy niskie. Także brzeziny bagienne i miejscami, zwłaszcza w BPN, grądy typowe. Nierzadko gniazduje w drzewostanach olchowych w wieku 50-70 lat wzdłuż dolin rzecznych. Wspólną cechą siedlisk lęgowych tego dzięcioła jest obecność licznych obumierających i uschniętych drzew liściastych.

Gniazda. Olcha - 46%, brzoza - 18%, grab - 16%, dąb - 12%, osika - 2%, klon - 2%, lipa - 2%, nieoznaczone martwe drzewo - 2% (N=50) (Wesołowski i Tomiałojć 1986; EP; H. Kurek; Z. Lewartowski; M. Piotrowska; K. Zub).

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

Inne dane. W 1994 znaleziono gniazdo z młodymi w małym luźnym zadrzewieniu olchowym poza granicą zwartego lasu, w dolinie Leśnej w oddz. 671. W IV-V 1994 regularnie obserwowano samotną samicę, a w III - V 1996 - parę w Parku Pałacowym w Białowieży (EP; K. Zub). Prawdopodobnie w latach 90., po znacznym ograniczeniu cięć sanitarnych w lasach liściastych, nastąpił wzrost liczebności. W 1996 w oddz. 424 i w odległości do 100 m od niego znaleziono 3 dziuple z młodymi, podczas gdy w 1995 stwierdzono na tym terenie tylko 1 parę (EP).

Uwagi. Ocena liczebności podana przez Wesołowskiego (1995) nie odpowiada stanowi faktycznemu.

● **Dzięciołek** *Dendrocopos minor* (L., 1758)

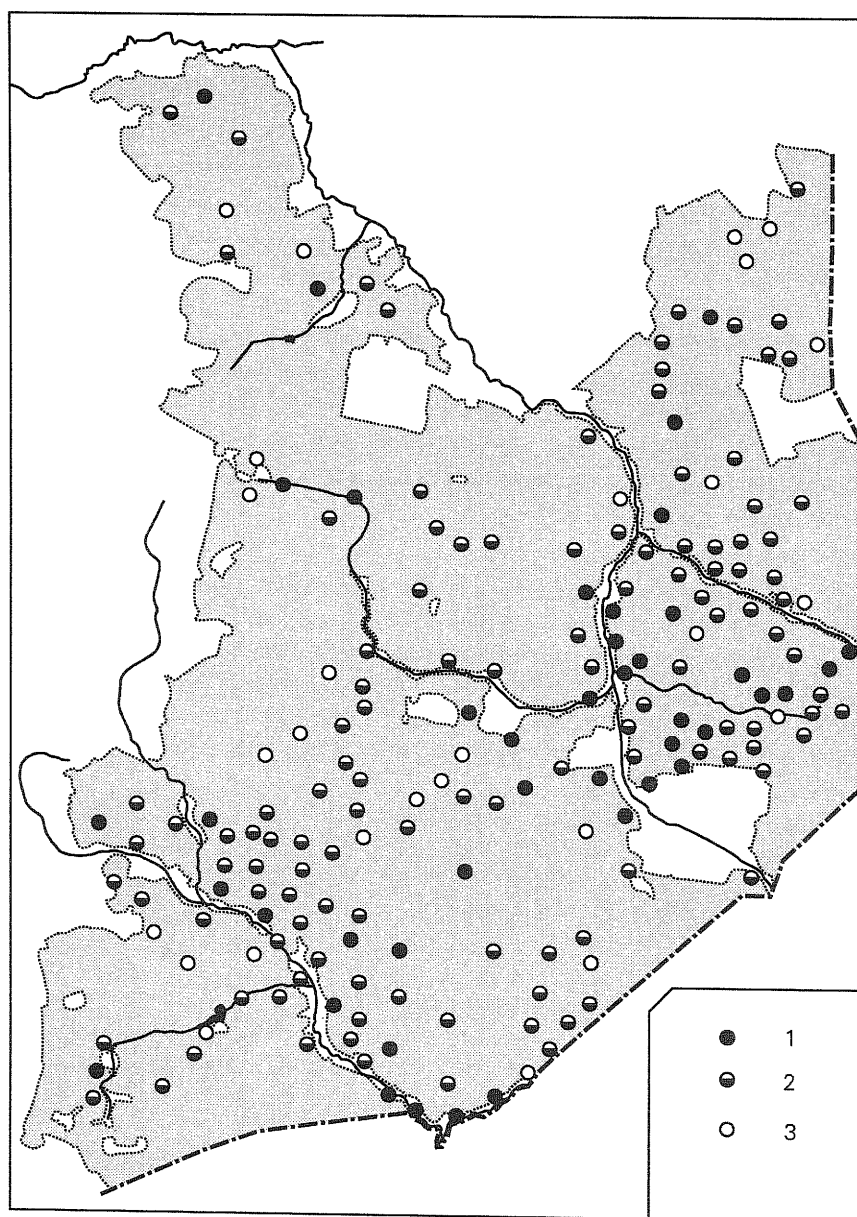
FT	P	NG	FG
P	R	H	O

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 260-300 par (stwierdzono łącznie 207 stanowisk).

Rozmieszczenie. Rozpowszechniony na całym obszarze Puszczy, ale najliczniej występuje w części centralnej, południowej i wschodniej.

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 45,2 p./100 km² p.o. i 50,2 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 16,2 p./10 km², lasy zagospodarowane - 3,7 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 0,4-6,9 p./10 km² (tab. 14).

Ryc. 25. Rozmieszczenie rewirów lęgowych dzięcioła biało-grzbiatego (*Dendrocopos leucotos*) w latach 1985-94.
1 - gniazdowanie pewne; 2 - gniazdowanie prawdopodobne; 3 - gniazdowanie możliwe.

Fig. 25. Distribution of breeding sites of white-backed woodpecker (*Dendrocopos leucotos*) in 1985-94.
1 - breeding certain, 2 - breeding probable, 3 - breeding possible.

Biotop. Głównie łągi i olsy, zarówno stare jak też w średnim wieku (50-80 lat), o ile znajdują się w nich obumierające drzewa. Gniazduje również w grądach, zwłaszcza w BPN.

Gniazda. Olcha - 52,3%, grab - 16,9%, jesion - 15,4%, osika - 9,3%, klon - 4,6%, brzoza - 1,5% (N=65) (Wesołowski i Tomiałojć 1986; EP; K. Zub).

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

● Dzięcioł trójpalczasty *Picoides tridactylus* (L., 1758)

FT	P	NG	FG
SK	R	H	O

Status. Regularnie średnio licznie lęgowy.

Liczebność. W latach 1985-94 liczebność oceniono na 150-170 par (stwierdzono łącznie 151 stanowisk).

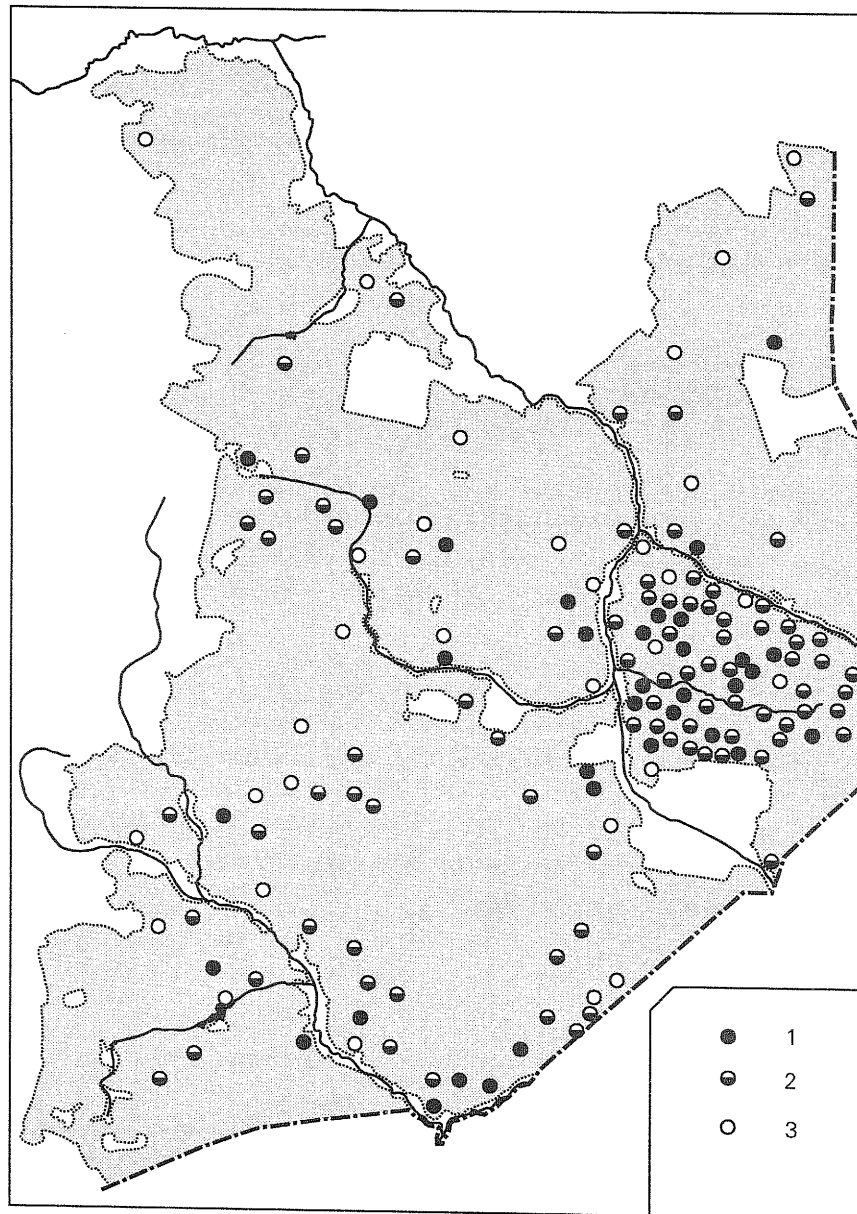
Rozmieszczenie. Występuje nierównomiernie na prawie całym obszarze leśnym Puszczy, najliczniej w części centralnej, wschodniej i południowej (ryc. 26).

Zagęszczenie. Cała Puszcza: 25,8 p./100 km² p.o. i 28,7 p./100 km² p.l. Lasy naturalne BPN - 13,6 p./10 km², lasy zagospodarowane - 1,7 p./10 km². Leśne pow. krajobrazowe: 0,8-2,9 p./10 km² (tab. 14).

Biotop. Różne typy starych lasów, w których występują obumierające (tzw. „kornikowe”) świerki. W BPN zasiedla w dużej liczbie zarówno bory i grądy, jak też olsy i łągi. Natomiast w lasach gospodarczych najliczniej gniazduje w olsach i świerczynach na torfie. Pokarm zdobywa przede wszystkim na świerkach, ale nierzadko również na dębach, olchach oraz rzadziej na innych gatunkach drzew.

Gniazda. Świerk - 82,5%, olcha - 6,3%, osika - 4,8%, brzoza - 3,2%, grab i sosna - po 1,6% (N=63) (Wesołowski i Tomiałojć 1986; EP; J. Lontkowski; K. Zub).

Charakter przebywania. Gatunek osiadły.

Ryc. 26. Rozmieszczenie rewirów lęgowych dzięcioła trójpalczastego (*Picoides tridactylus*) w latach 1985-94.
1 - gniazdowanie pewne; 2 - gniazdowanie prawdopodobne; 3 - gniazdowanie możliwe.

Fig. 26. Distribution of breeding sites of three-toed woodpecker (*Picoides tridactylus*) in 1985-94.
1 - breeding certain, 2 - breeding probable, 3 - breeding possible.